

"Ida Gerhardt (1913)"

IN DIT NUMMER:

Karel Eykman

Het meisje met wie het nooit wat werd

4

Ida Gerhardt

Hoe een kind, klein maar verbeteren, zich de dood at in het bloed

10

Shariff Nasr

Leven is beleven

12

EN VERDER:	Hendrik Gerard van Doesburgh: Palingoproer	3
	Cornelis Willem Opzoomer: Gezellig	3
	Ernst Kossmann: Ambachtelijk historicus	6
	Roald van der Linde: Financiën op orde	7
	Sophie Bargmann: Beauty & Brains	9
	Herman Robbers: De Bruidstijd van Annie	14
	Leopold: In neon	18
Pierre Bayle: Ver vooruit in tolerantie	19	

Kopstukken

Op dinsdag 27 november 2012 gebeurde het weer eens: in de aula zaten 300 docenten van zes categoriale gymnasia uit de regio. Een studiemiddag met een plenaire opening.

Voordat de rector magnificus van de Erasmus Universiteit ons verblijdde met een verhaal over hoe kinderen leren, liet ik een filmpje zien van zeven minuten waarin Robbert Dijkgraaf het belang van categoriale

gymnasia met veel verve over het voetlicht bracht. Mooi en aardig. En ik hoorde mezelf bij de introductie tegen de zaal zeggen dat wij Erasmianen er trots op zijn dat hij op onze school zat. Trots! Terecht of niet terecht?

vervolg op: **PAGINA 2**

praefatio

Daar wil je bij horen

Daar ben je een beetje trots op. Kopstukken torenen boven de rest uit. Daar wil je graag bij horen. Het is ook mooi om een kopstuk te kennen. Dat geeft cachet. Je ziet het bij politieke partijen en voetbalclubs. De kopstukken zitten nooit achteraan. En ook op rij 2 en 3 hoor je er nog een beetje bij.

Deze Tolle Belege zit vol kopstukken. Zij horen bij het Erasmiaans. Oud-leerlingen mogen graag een

beetje snoeven over het feit dat ze bij een kopstuk in de klas hebben gezeten. Onduidelijk is wat dit voor de persoon in kwestie zelf heeft betekend, maar hij of zij mag vast 'Robbert' zeggen.

Eigenlijk is het heel normaal dat een school met zoveel bovengemiddelde leerlingen regelmatig kopstukken produceert. Ik heb wel de indruk dat de Erasmiaanse kopstukken vaak intellectuelen, weten-

schappers, acteurs, schrijvers et cetera zijn. In het bedrijfsleven kom je ze niet veel tegen.

Ook dat zegt iets over het Erasmiaans. In het prachtige proefschrift van Thimo de Nijs met als titel 'In veilige haven' over de Rotterdamse gegoede burgerij in de 19e eeuw, kun je al lezen dat Rotterdammers de gymnasiasten eigenlijk maar intelligente watjes vonden. Wilde je succesvol worden in het bedrijfsle-

ven, dan ging je naar de Hogere Burgerschool (HBS). Daar had je vakken als boekhouden en handelskennis. De kopstukken in deze Tolle Belege bevestigen dit beeld volkomen. Ik ben benieuwd of de huidige generatie leerlingen een ander soort kopstukken voortbrengt. Hoeft niet hoor, want ik vind die sukkels eigenlijk wel zo interessant.

door **KLAAS TASELAAR**

Een week nadat ik op het Erasmiaans terecht was gekomen, werd ik door de toenmalige gymleeraar uit de les genomen. Deze wat oudere man was in mijn ogen de grote baas van het Erasmiaans. Als enige mocht hij namelijk in trainingsbroek door het gebouw wandelen en alles en iedereen corrigeren.

Hij was niet groot van stuk maar hij had een enorm strakke gezichtsuitdrukking, waarmee hij toch een imposante verschijning werd voor een brugpieper. Net buiten het gymlokaal keek hij me eerst een tijdje aan met zijn ijskoude ogen. Ik weet nog dat ik me bedacht dat hij zomaar de vader van Clint Eastwood zou kunnen zijn, ware het niet dat hij Pieter of Piet Moerman heette. "Weet je waarom ik je uit de les haal?", vroeg hij me. Ik had geen idee maar ik ging ervan uit dat hij het me elk moment kon gaan vertellen. Ik trok mijn schouders op, waarop hij de reden meldde. "Uit zelfbescherming!".

Het mooiste was nog, dat mijn ouders die dag ook meteen op school mochten komen en te maken kregen met Eastwood Senior, de grote baas van het Erasmiaans. Eigenlijk vond ik het wel stoer om ze te laten zien op wat voor een gave school ik terecht was gekomen met aan het hoofd de grote man achter het ontstaan van de volleybalsport in Nederland. Want dat vertelde Moerman altijd aan het begin van de gymles. Mijn ouders vonden het uiteindelijk best zonde van hun tijd.

In de tweede klas groeide ik uit naar 1.90 meter en was het gedaan met de autoriteit van Pieter Moerman. Inmiddels was ik er ook achter dat hij niet de belangrijkste man op school was, maar wel een bekende volleybal-scheidsrechter. Hij moet al richting de 65 jaar geweest zijn en zo zou het wel eens kunnen dat hij inmiddels de 100 gepasseerd is. Voor zover ik weet, leeft hij nog.

Voor wie in mijn tijd op school zat en geen gymles volgde bij hem: de heer Moerman had in zijn takenpakket ook de hoofdfluis. Zo maakte hij elk jaar een rondje langs de klassen om aan te geven dat hoofdfluis in de beste families voorkomt en dat het een vervelend beestje is, wat van jas op jas springt. De remedie tegen dit gedrag: goed je haar controleren op aanwezigheid van de luis, flink doorkammen en vervolgens rijkelijk overgieten met hoofdwater.

Wat is zijn plaats in de rijke historie van het Erasmiaans? Als gymleeraar zal hij niet echt tot de verbeelding hebben gesproken en zal bijvoorbeeld Niek van der Blom als classicus in dezelfde tijd meer aanzien en geschiedeniswaarde hebben.

In dit nummer van de Tolle Belege hebben we een selectie van bekende oud-Erasmianen door de eeuwen heen onder de loep genomen en op waarde geschat. Het levert een bonte verzameling verhalen en anekdotes op, waarbij we niet hebben geprobeerd om compleet te zijn.

Op dit moment zitten er ook Erasmianen op school, die mogelijk in de toekomst de status "bekende oud-leerling" zullen verdienen. Misschien geldt dat voor Emma en Nicolette, de twee meiden, die we drie jaar volgden onder de noemer "De Nieuwe Lichting". Zij zijn inmiddels te ver in hun schoolloopbaan om nog als "nieuw" door het leven te gaan. We wensen ze veel succes en wie weet zien we ze ooit terug voor een groot interview.

hoofdedactie **WALTER BAGHUIS**

19e jaargang, nummer 2
december 2012.
Tolle Belege is een uitgave van
Semper Floreat, de oud-leerlingen-
vereniging van het Erasmiaans
Gymnasium en verschijnt twee keer
per jaar. Oplage: 1.500

Redactie & Bestuur:
Mariëlle Gispén-Pronk
Marjolein Leibbrandt
Judith Wegman
Kees de Graaff
Klaas Taselaar
Dore van Duivenbode
Walter Baghuis
Nelleke Hennemann
Charlotte Polak
Joost de Man

Ontwerp en vormgeving
TradeMARC design&layout
www.trademarc.nl

Correspondentieadres:
Semper Floreat p/a
Tankenberg 140
2905 RC Capelle aan den IJssel
Bankrekeningnummer:
2150276 t.n.v. Semper Floreat
De contributie bedraagt € 15 per jaar of
€ 10 voor studenten (max. 5 jaar)

**Opmerkingen/reacties/
rectificaties/kopij:**
administratie@semper-floreat.nl

In den beginne

Dordrecht, 17 december 1328

Graaf Willem III schenkt de klerk Pieter, zoon van heer Jan Marren, de school en het schrijfbrecht te Rotterdam.

*Wi Willaemb grave van Heynégouwenc,
van Holland, van Zeeland etc. maken cond etc.
dat wi Pieter heren Janne Marren sone, den clerc,
omme dienst die ons sijn vader ghedaen
hevet ghegheven hebben ende gheven med desen
brieue onse scole te Rotterdamme ende tscrijf
ambocht aldair, te verwaren toir onser eeren
ende toir onser luden oirbaire van Rotterdamme
voirseyt. Dit zal gheduren toir onsen weder
zegghen; ghegheven tote onsen weder seggheni.*

*Ghegheven tote Dordrecht des satersdaghes nae
sinte Lucien dach int jaer ons Heren M CCC XXVIIIo.*

Door dit originele document waarin aan Pieter Marren een school en het schrijfbrecht wordt gegeven door Graaf Willem III, weten we dat het Erasmiaans Gymnasium in 1328 moet zijn ontstaan. Waarschijnlijk was er al een schooltje in de Laurenskerk en werd deze parochieschool uiteindelijk een stadsschool. In 1351 gaat de school over van grafelijk bezit in handen van de stedelijke overheid. Vanaf dat moment heet het Groote School (Schola Magna). In 1299 woonden er nog maar 100 mensen in Rotterdam. Door de afdamming van de Rotte en de Schie veranderde het dorp snel in een echte stad. Rotterdam kreeg overigens pas in 1340 zijn stadsrechten. De stad telde destijds 2.000 inwoners.

Van Pieter Marren weten we niet veel. Van Graaf Willem III weten we dat hij een vrolijke kijk had op rechtvaardigheid. Zo vond hij het nodig om vanuit zijn ziekbed de beul opdracht te geven een baljuw te onthoofden. De baljuw had bij een boer een volvette koe meegenomen en aan de Graaf gemeld dat de boer alleen graatmagere koeien bezat. De boer ging

zijn beklag doen en het bedrog kwam uit. De boer kreeg zijn koe terug en de baljuw dacht dat het daarmee klaar was. Hij kwam zelf bedrogen uit. Graaf Willem III staat ook bekend onder de naam Willem de Goede.

door **WALTER BAGHUIS**

vervolg van: **DE VOORPAGINA**

Leopold, Ramsey Nasr, Van der Kwast, Dijkgraaf... Deze Tolle gaat over de relatie van het Erasmiaans met kopstukken.

Moeten we nu trots zijn of is wellicht dankbaarheid beter op zijn plaats? Ik heb Dijkgraaf, Ramsey en Ernest inmiddels meerdere keren horen zeggen dat ze veel te danken hebben aan de tijd op onze school. Omdat ze het horen te zeggen als ze weer eens bij ons op school zijn of echt gemeend? De een heeft het vooral over de vrijheid en de ontplooiingsruimte die hij kreeg en de inspiratie van regisseur Jules Terlingen (Van der Kwast), de ander over zijn leraar Nederlands en de ruimte om te mogen experimenteren (Nasr) en de derde over de docenten die "de wereld achter de lesboeken" lieten zien (Dijkgraaf). Heerlijk om te horen en reden tot trots. Of is het toch vooral andersom?

Zijn het de talenten van onze toekomstige kopstukken die ons dankbaar moeten maken dat wij met ze om mogen gaan en ze meemaken in een fase van hun leven dat het nog geen kopstukken zijn en we enige invloed kunnen uitoefenen? Leerlingen van wie velen meer talent hebben dan wij (maar gelukkig hebben wij op onderdelen wat meer kennis dankzij het feit dat we ouder zijn). Het zal de wisselwerking zijn maar toch vooral hun talenten die wij moeten erkennen, koesteren en ruimte geven. Heerlijk dat dat op zijn minst af en toe gelukt lijkt. Waarbij dankbaarheid meer op zijn plaats is dan trots. Mooi dat de Tolle redactie dan ook die kopstukken in dit nummer in het zonnetje zet.

door **RECTOR PAUL SCHARFF**

Hendrik Gerard van Doesburgh (1836-1897),
Jurist en politiefunctiearis, oud-leerling EG

Brood en spelen

Rond 1864 werd Van Doesburgh commissaris van de politie in Amsterdam. In 1876 maakte hij in die functie het kermisoproer mee. Burgermeester den Tex verbood de jaarlijkse kermis en er onstonden rellen, die door de politie de kop ingedrukt werden met behulp van het leger.

Blijkbaar was dat geen leermomentje voor de Amsterdammers, want in 1886 was het weer raak. In dat jaar ontstond een enorme rel, die als "palingoproer" de geschiedenisboeken is ingegaan. Van Doesburgh was toen één van de twee hoofdcommissarissen. Brandweercommandant Steenkamp was de andere hoofdcommissaris.

Palingtrekken

Onder de noemer volksvermaak valt het spelletje "palingtrekken". Bij dit spel wordt een touw over de gracht gespannen met daaraan een levende paling. Dappere mannen moesten proberen vanuit een varende bootje de glibberige paling van het touw te trekken. Op 25 juli 1886 was het spel in volle gang aan de Lindengracht in de Jordaan toen de politie besloot het spel te verbieden. De overheid had bepaald dat het om wreed volksvermaak ging.

Politieagenten sneden het touw waaraan de paling

hing los, waarna de menigte zich keerde tegen de agenten. De politie trad hard op tegen de woedende toeschouwers en wist pas 's avonds laat de orde te herstellen. De hulp van het leger werd weer ingeroepen en de volgende dag werd er een veldslag geleverd bij het politiebureau. Er vielen 25 doden, want het leger schoot met scherp.

De verontwaardiging was groot bij de Jordanezen, omdat de politie eerder een wedstrijd zaklopen wel oogluikend had toegestaan. Na afloop van het zaklopen was besloten om de zondag daarop het palingtrekken te organiseren.

Van Doesburgh verliet in 1894 het politiebureau. Zijn medecommissaris Steenkamp bleef een jaar langer aan. Beiden waren ook betrokken bij het Taptoeschandaal in 1891.

De heren maakten in hun tijd ook grote veranderingen mee. De vrijwillige brandweer werd omgezet in een beroepsbrandweer en de nachtwacht werd ver-

vangen door politie-agenten, die 48-uurs diensten gingen draaien en daardoor dag en nacht inzetbaar waren. Op het bureau werden hangmatten opgehangen om wat uit te kunnen rusten.

Brood en spelen

Van de brandweerman Steenkamp mochten we bij het verbieden van het volksvermaak misschien niet teveel verwachten, maar Van Doesburgh was afgestudeerd in Leiden op Romeins en hedendaags recht. Waarschijnlijk heeft hij Juvenalis gelezen en was hij bekend met "Panem et circenses", brood en spelen. De keizers hielden het volk van Rome rustig door voedselpakketten en de meest wrede spelletjes in het Amfitheater. Die voltrokken zich meestal in een "arena". Misschien hebben die Amsterdammers ondertussen toch wat opgestoken van de Romeinen.

door WALTER BAGHUIS

Cornelis Willem Opzoomer (1821 - 1892), oud-leraar EG

Opzoomer, gezellig!

In Utrecht is een vergaderkamer in de Universiteit en een straat vernoemd naar Cornelis Willem Opzoomer. Ook Rotterdam kent een Opzoomerstraat. Bewoners in deze straat namen actie ter verbetering van hun leefomgeving, die later werd aangeduid met het werkwoord "opzoomeren".

Opzoomer was jurist, filosoof, logicus en entheoloog. Hij studeerde van 1839 tot 1845 rechten aan de Universiteit van Leiden. In 1846 werd hij buitengewoon hoogleraar en in 1854 gewoon hoogleraar in de wijsbegeerte aan de Utrechtse universiteit.

De bewoners van de Opzoomerstraat vonden in 1989 dat hun straat wel een opknapbeurt kon gebruiken. Meer veiligheid, gezelligheid en schoonheid in de straat. Beter contact tussen jong en oud. Dankzij de media en de medewerking van de gemeente groeide het project snel uit tot geheel Rotterdam. Inmiddels doen 100.000 Rotterdammers mee met het opzoomeren.

Wat zou Cornelis Opzoomer hier van gedacht hebben? Was Opzoomer zo'n gezellige peer, die de buurt vermaakte met zijn vrolijke babbels? Handen uit de mouwen en de bollen de grond in?

Citaat:

"Sommige Stichtsche studenten beweerden, dat Opzoomer ongenaakbaar was. Soms had hij er wel den schijn van. Opzoomer ging met zeer weinig studenten vertrouwelijk om. Van „theeslaan" of dergelijke ceremoniën had hij een hartgrondigen afkeer. Opzoomer had gewenscht, dat alle studenten zich zoo onderscheidden, als hij had gedaan, maar vond onder het gros zijner leerlingen weinigen, die zich door iets buitengemeens kenmerkten. Vandaar het gerucht zijner ongenaakbaarheid. Hierbij kwam zijne beschaafde, fijn geciseleerde, maar eenigszins rhetorische welsprekendheid op het collegie. Men durfde bijna het woord niet tot hem richten in het private leven. Een enkelen keer scheen het mij, dat hij met een eenvoudi-

ger uitdrukking misschien beter zijn doel zou getroffen hebben."

Aldus Dr. Jan Ter Brink in 1892 in Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift na het overlijden van Opzoomer. Niet echt een gezellige gozer, die Cornelis. En hoe zag hij er dan uit?

"Er komt een oud-achtig kereltje met een dik boek onder den arm binnen. Op het eerste gezicht zou men hem voor een diakoniehuismannetje, die portefeuilles voor leesgezelschappen rondbrengt, gehouden hebben. Het kleine kogelronde hoofd is met een verwarden witten hairbos voorzien, die zoo zonderling in stekelige sprieten en flodderige klompjes om de slapen zwiert, dat niemand twijfelt aan het feit der alleruiterste achteloosheid in het toilet van dezen hoogleeraar. Een zeer oude, vettige, zwarte rok is om het gebogen lijf hoog toegeknoopt. Geen spoor van linnengoed is te ontdekken. Op sloffende zwarte pantoffels komt deze gestalte, die uit een roman van Dickens schijnt weggelopen, om te Utrecht Hebreuwsch te onderwijzen, binnen."

Kijk! Dat is nog eens een leuke buurman, die iets lolligs gaat ondernemen met de buurkinderen. Ik zie een soort Gandalf (Lord of the Rings) door de straat lopen, terwijl een bezorgde moeder haar kroost naar binnen trekt.

En waar vinden we die Opzoomerstraat in Rotterdam? Vanaf de Aelbrechtskade draai je rechts de Hooidrif op en bij Koffieshop Manolya kan je linksaf de Opzoomerstraat in. Gezellig!

door WALTER BAGHUIS

PROF. MR. C. W. OPZOOMER.
29 April 1821 - 22 Augustus 1892.

Het meisje met wie het nooit wat werd

Karel Eykman verwierf landelijke bekendheid met zijn Bijbelse vertellingen op televisie. Als auteur werkte hij mee aan t.v.-programma's als onder andere de Stratenmakeropzeeshow, Film van Ome Willem, Het Klokhuis en Sesamstraat. Naast zijn bewerkingen van Bijbelverhalen heeft hij ook vele jeugdromans op zijn naam staan.

door **MARIELLE GISPEN-PRONK**

In 2010 verscheen zijn boek "Het meisje met wie het nooit wat werd". Hierin vertelt hij over zijn jeugdherinneringen op het Erasmiaans, zijn zoektocht naar liefde en de groei naar volwassenheid. Het boek speelt zich af in 1955, het jaar waarin hij voor de derde keer bleef zitten. Een periode die de voedingsbodem vormde waarin zijn carrière als schrijver en dichter zich kon ontkiemen.

Eykman groeide op in het Rotterdam van de naoorlogse jaren vijftig. De oorlog was voorbij maar de naweën ervan nog voelbaar. Langzaam herrees de stad uit de puinhopen van het grote bombardement. Met de hun zo kenmerkende nuchterheid en doortastendheid lieten de Rotterdamers zich niet demoraliseren en zetten hun schouders onder een complete en tijdrovende wederopbouw en de krachten werden gebundeld voor een betere en modernere samenleving. Maar voor ontwikkeling op het culturele vlak was, behalve de jazz muziek, voornamelijk geen ruimte. Dit gebrek aan cultuur voelde voor de jongen Eykman als een grote leegte. Er was maar één respijt voor hem om aan die leegte te ontsnappen en dat was Kunst met een hoofdletter. Hij vluchtte letterlijk in en werd getroost door de kunst met dichters als Lucebert, Remco Campert, Hans Lodeizen en schilders als Henri Matisse, Picasso en Karel Appel. Toch was het Rotterdam van die jaren niet helemaal gespeend van culturele ambities. Hoogtepunt was de druk bezochte Nationale Energie Manifestatie ofwel de grote, drukbezochte E55 wereldtentoonstelling waarin Nederland kon laten zien wat het in de tien jaar na de Tweede Wereldoorlog tot stand had gebracht.

EYKMAN: "De veelbelovende jonge schilder Karel Appel zou een muurschildering maken op de wand naast de ingang van de tentoonstelling. Voor het eerst van mijn leven zag ik een echte artiest aan het werk. Die wand werd na de tentoonstelling weer afgebroken. Dat was echt zo Rotterdams. De muur van Karel Appel heeft geen nut meer dus hupsakee, weg ermee, afbreken die boel. Een aantal brokstukken heb ik mee naar huis genomen. Ik had anderhalve vierkante meter Karel Appel in mijn kamer staan."

Een ander hoogtepunt voor Eykman in die tijd was het bezoek dat de Amsterdamse dichter Simon Vinkenoog Rotterdam aandeed. Als redactielid van de schoolkrant Tolle Lege hoopte Eykman op een exclusief interview met de dichter maar was uiteindelijk te verlegen om het te vragen. Het was een gemiste kans maar wel een memorabele avond.

Eykman las niet alleen gedichten, hij zette zich met verve aan het maken ervan. Maar zijn schoolprestaties leden hier ernstig onder. Met een dedain dat pubers koesteren voor het veronderstelde gebrek aan empathisch vermogen bij

de oudere generatie zette Eykman zich af tegen zijn ouders. Hij voelde zich onbegrepen en in de steek gelaten door hen en van een warme verstandhouding was geen sprake. Met name zijn moeder kon geen genade vinden in zijn ogen omdat zij maar weinig begrip toonde voor zijn kunstzinnige en emotionele verlangens en voortdurend druk op hem uitoefende om zijn slechte schoolprestaties te verbeteren. Tenslotte verbood ze hem zelfs nog een pen op papier te zetten als het om de schoolkrant of zijn dichterlijke aspiraties ging. Het leek een grote barbaarse samenzwering van de volwassen omgeving tegen zijn wereldje van troostrijke poëzie die als basis diende voor zijn eigen leven, die hij nodig had om zichzelf staande te houden en de wereld om hem heen begrijpelijker te maken. In zijn boek 'Het meisje met wie het nooit wat werd' beschrijft Eykman zijn gevoelens hierover:

"Gedichten maken was voor mij geen vrijetijdsbesteding, het was een pure noodmaatregel, want ik kon nergens anders heen met mijn emoties, met mijn verlangens naar liefde in een omgeving die alleen maar koel, fatsoenlijk en verstandig was, mijn moeder voorop."

In zijn boek vertelt Eykman hoe hij gedreven door een enorme verliefdheid voor een klasgenote ook gedichten voor haar ging schrijven. Verlegen en onhandig als hij als puber was, wist hij tot zijn eigen verbazing daar haar hart mee te veroveren. Maar het was een schokkende ervaring toen zij hem al na een paar maanden weer in de steek liet.

EYKMAN: "Wat alle jongens in die tijd een beetje hadden: je idealiseerde een meisje of je geilde erop. Bij dit meisje was het bewondering. Na drie maanden maakte ze het echter uit en daar heb ik zo veel last van gehad. Maar de titel van mijn boek slaat op iemand anders, op Christina, zoals ze daarin heet.

Ze was de vriendin van mijn beste vriend en met haar had ik een heel leuke vriendschap. Jaren later ben ik Christina weer tegengekomen. Ze heeft me toen opgebiecht eigenlijk al die tijd verliefd op mij geweest te zijn. En ik eigenlijk ook op haar. Het was toen zo'n bijzondere vriendschap."

De Centrale Hervormde Jeugd Raad (CHJ) in Rotterdam speelde een belangrijke rol in het leven van Eykman. Geen hel en verdoemenis prekende dominees maar goeie catechisatie. In deze voor hem zo stimulerende omgeving waar musicals en cabaret werden geschreven en opgevoerd voelde hij zich als een vis in het water en het was een verrijking voor zijn

sociale en culturele leven. Zijn eerste schreden op het muzikale vlak zouden de opmaat vormen voor een indrukwekkende schrijverscarrière.

"Ik ben na mijn examen Theologie gaan studeren in Utrecht. Die keuze heeft zeker te maken gehad met mijn inspirerende ervaringen bij de CHJ. Ik wilde net zo'n leuke moderne dominee worden als wij in het jeugdcentrum hadden. Na mijn studie ben ik dan ook hulppredikant geworden bij de CHJ. Het is een gouden tijd geweest. In 1965 heb ik mijn eerste musical geschreven."

Van het aculturele Rotterdam naar het moderne, kunstminnende Amsterdam

"Kabouter Plop moet vermoord worden"

met haar vrijgevochten sfeer: de stad waar alles mogelijk leek bekoorde Eykman. Hij kon er aan de slag als jeugd-predikant bij de Thomaskerk. Het liep echter uit op een deceptie omdat er helemaal geen sprake bleek van enige vooruitstrevendheid en moderniteit bij de kerk. De grote boze buitenwereld werd juist angstvallig buiten de deur gehouden en om die reden werden Eykmans liberale standpunten hem niet in dank afgenomen. Gewogen en te vrijzinnig bevonden verliet hij, een illusie armer, de kerk helemaal. De Bijbel zou hij zich echter niet laten afpakken.

Bij de Ikon televisie zochten ze een tekstschrijver om de zware kost van het Oude en Nieuwe Testament te bewerken tot voor kinderen toegankelijke en begrijpelijke vertellingen. Als 'leukste dominee van Amsterdam' werd Eykman gevraagd deze opdracht uit te voeren en een acteur te zoeken om de verhalen voor te dragen.

De keuze viel op de acteur Aart Staartjes die hij tien jaar eerder had leren kennen toen de laatste als regieassistent bij een door Eykman's broer geschreven musical betrokken was. Vijf jaar later had Eykman zelf een musical geschreven waarbij hij Staartjes weer voor de regie had gevraagd. De intellectuele, onhandige Eykman en de pragmatische Staartjes, de volksjongen uit Amsterdam-Noord waren aan elkaar gewaagd en vulden elkaar naadloos aan. Deze combinatie werd het begin van een langdurige, succesvolle

samenwerking en een dierbare vriendschap. Hun hernieuwde samenwerking met Eykman als tekstschrijver en Staartjes als verteller resulteerde in het Ikon televisieprogramma Woord voor Woord.

EYKMAN: "In 1972 heeft Woord voor Woord de Prix Jeunesse gewonnen, de Oscar van de kindertelevisie zeg maar. De VARA was hier zo van onder de indruk dat men Aart Staartjes vroeg om een kinderprogramma te maken. Alle schrijvers waar Aart eerder mee te maken heeft gehad, zoals Hans Dorrestein en Jan Riem, werden er door hem bijgehaald. En ik dus ook. Zo is de Stratenmakeropzeeshow ontstaan. Hierna volgde onder andere de Jan J. de Bomshow. In 1981 nam Aart het programma Sesamstraat over dat volledig op z'n gat lag. Dat liep daarna heel erg goed. In 1988 zijn Aart en ik begonnen met het Klokhuis. Mijn samenwerking met hem is met Jezus begonnen."

De kindertelevisieseries hebben inmiddels een legendarische status verworven. Maar Eykman heeft ook een eerbiedwaardig oeuvre opgebouwd met het schrijven van talloze kinderboeken waarvan er twee zijn bekroond met respectievelijk de Zilveren en de Gouden Griffel. Zijn oorspronkelijk voor de televisie bewerkte Bijbelverhalen zijn gebundeld en dat is de best verkochte Kinderbijbel ooit geworden.

"Ik ben een trots en gelukkig mens. Omdat ik dertig jaar lang met schrijven, mijn hobby, mijn brood heb kunnen ver-

dienen. Ik was bij de Ikon in vaste dienst en daarom niet afhankelijk van mijn boekverkoop. Van je pen kunnen leven is iets wat ik altijd heb gewild. Trots ook omdat ik me een beetje een anarchist mag voelen. Aart Staartjes noemt dat 'het cowboy-gevoel' iets wat hij zelf ook voelt: niemand boven je en niemand onder je maar zelf je weg kunnen vinden."

Eykman hanteert een populaire, ongekuiste stijl van schrijven, kunstmatig taalgebruik wordt door hem vermeden. Hij gebruikt humor als relativerend wapen tegen ellende en vindt het belangrijk dat de situaties waarin en de gevoelens waarmee de hoofdpersonen in zijn boeken te maken krijgen van grote herkenbaarheid zijn voor zijn lezerspubliek.

Eykman is sinds 1961 getrouwd met Pauline Heynsius ("Meisjes bewonder je of je vindt ze lekker maar bij Pauline vond ik het alletwee.") Samen hebben ze twee kinderen en twee kleinkinderen. Voor zijn kleinkinderen is hij een kritische grootvader als het om de kinderprogramma's op televisie gaat. Met lede ogen ziet hij toe hoe het genre veel te veel uit is op effecten als dynamiek en snelheid. Zijn ongenoegen over

de oppervlakkigheid van de kindertelevisie culmineert in wat hij het Kabouter Plop-syndroom noemt.

"Televisie moet gaan over gewone elementen uit het dagelijks leven van een kind en niet aan de normen van volwassenen voldoen. Die lelijke tekenfilms: het idee dat als het maar snel beweegt, kleur heeft en flitsend is, het dan amusement is voor kinderen! Wat mijn eigen vakgebied betreft, de kindertelevisie en de kinderliteratuur, vind ik dat de oppervlakkigheid de overhand heeft gekregen. Je moet juist de tijd nemen voor dingen die aandacht nodig hebben, kwetsbare dingen, inhoudelijke dingen. Ik ben niet voor niets een vervend realistisch kinderboekenschrijver. Maar het ergste vind ik, en ik verbied mijn kleinkinderen daar naar

te kijken, is Kabouter Plop. Kabouter Plop moet vermoord worden. Wat een stom programma en wat wordt daar kinderachtig in geacteerd. Dat moet je juist niet doen. Je moet vooral normaal blijven spelen. Programma's als Sesamstraat zijn een belangrijk tegengif voor al die overdonderende, vlugge, flitsende, oppervlakkige pulp. Het is ook de verdienste

"Ik kon nergens anders heen met mijn emoties"

Ik heb mijn best gedaan

Ernst Heinrich Kossmann (1922 – 2003), oud-leerling EG

Als ik wakker word kijk ik altijd naar de 'rug' van professor dr E.H. Kossmanns 'De Lage Landen 1780-1940'. Met als ondertitel 'Anderhalve eeuw Nederland en België'. Kossmann schreef dit standaardwerk oorspronkelijk in het Engels als onderdeel van de Oxford History of Modern Europe. Hij was toen hoogleraar Nederlandse Geschiedenis in Londen. Ik kreeg dit boek met Kerstmis 1978 van een vriend en jaargenoot bij geschiedenis.

Het bevatte voor mij alles wat de studie geschiedenis voor mij zo boeiend maakte. De Franse bezetting, de geboorte van het Koninkrijk der Nederlanden, de afscheiding van België, de opkomst van de democratie en de crisis van de 30'er jaren als aanloop naar de Duitse bezetting. Kossmann beperkte zich daarbij niet tot de politieke geschiedenis. Het hele historische palet was zijn domein. Bovendien was hij een goede verteller en schrijver.

Zelf zegt hij in zijn inleiding 'Dit is een boek over België en Nederland geschreven door een Hollander van geboorte en opvoeding. Ik heb de eerezucht gehad om niet te laten zien dat ik Nederland vanzelfsprekend beter ken dan België. Indien ik daar niet in ben geslaagd (zoals ik vrees), dan kan ik alleen maar zeggen: ik heb mijn best gedaan.' Het tekent de bescheidenheid van één van de grootste Nederlandse historici van de tweede helft van de 20e eeuw.

Kossmann was de zoon van F.H. Kossmann, bibliothecaris in Rotterdam. Van 1934 tot 1940 zat hij samen met zijn tweelingbroer, de schrijver Alfred Kossmann, op het Erasmiaans. De oorlogsjaren moeten zwaar zijn geweest voor Ernst. De Duitsers dwongen studenten tot het tekenen van de Loyaliteitsverklaring die gericht was tegen Joodse medestudenten. Deed je dit niet, dan werd je opgepakt en in Duitsland te werk gesteld. Het overkwam ook Kossmann en in deze periode is hij ongetwijfeld gaan nadenken over de identiteit en het eigene van Nederland. Dit gold niet alleen voor hem, maar ook voor vele andere historici en sociale wetenschappers.

Aan de talloze potloodstreepjes en kruisjes in het boek kan ik zien hoe intensief ik het heb gebruikt. Kossmann was mijn held. Een erudiete, ambachtelijk ingestelde historicus wiens schrijfkunsten velen hebben geïnspireerd en gestimuleerd.

Kossmann is een echt kopstuk met een ijzeren reputatie. Ik heb hem één keer ontmoet. Het Erasmiaans is toen tot mijn spijt niet ter sprake gekomen. Wel heb ik hem verteld dat ik iedere dag naast hem wakker word.

door KLAAS TASELAAR

De Lage Landen 1780-1980 (laatste versie) is verkrijgbaar bij uitgeverij Olympus (928 blz.) Deel I & 2: Eur. 27,50 - ISBN: 9789046700723

I.M. Ernst Kossmann (ingekort)

Ernst Heinrich Kossmann, de naamgever van het Kossmann Instituut, was hoogleraar in de geschiedenis na de Middeleeuwen aan de Rijksuniversiteit Groningen van 1966 tot 1987. Hij overleed op 8 november 2003.

Stamvader van het geslacht Kossmann was Heinrich Kossmann, die leefde van 1813 tot 1898. Hij huwde in 1845 Mathilde Moritz, die nauw verwant was aan de vroeg-romantische dichter Jakob Michael Reinhold Lenz (1751-1792). Heinrich Kossmann maakte in het Rusland van het midden van de negentiende eeuw een fraaie carrière en bracht het tot leraar van de kinderen van grootvorstin Helene, een schoonzuster van Tsaar Nicolaas I. Zijn jongste zoon, Ernst Kossmanns grootvader, verliet in 1885 Duitsland voor Nederland en was onder meer leraar Duits van Koningin Wilhemina, lector in Leiden en korte tijd hoogleraar in Gent. Kossmanns vader ten slotte, F.K.H. Kossmann, studeerde Nederlands in Leiden en betoonde zich, naast zijn directeurschap van de Rotterdamse

Gemeentebibliotheek, een vruchtbaar filoloog en begaafd musicus.

Uit diens huwelijk met Doortje Touw werden drie kinderen geboren, de op 31 januari 1922 geboren tweeling Alfred en Ernst en de twee jaar jongere Bernhard. Bernhard koos voor de muziek, Alfred werd een van de meest fijnzinnige Nederlandse romanciers uit de tweede helft van de afgelopen eeuw, en Ernst de historicus die hier herdacht wordt.

Ernst besloot om na zijn eindexamen gymnasium in 1941 in Leiden Nederlands te studeren. Maar de oorlog en de sluiting van de Leidse universiteit verhinderden dit. Erger nog, in februari 1943 werd hij door de Duitsers opgepakt als represaillemaatregel voor een verzetsdaad. Hij werd als dwangarbeider naar Duitsland gestuurd en zou daar tot het einde van de oorlog blijven. Kossmanns terugblik op deze periode was ontspannen en zonder anti-Duitse wrokgevoelens.

In 1950 trouwde hij met Johanna Putto. Evenals Ernst studeerde zij geschiedenis en zij promoveer-

de een jaar na hem als mediëviste. De Nederlandse geschiedbeoefening heeft aan dit huwelijk zeer veel te danken. Uit het huwelijk werden drie kinderen geboren: Frederik (die slechts 45 jaar zou worden en in mei 2004 overleed), Ernestine en Maarten.

Naast het lidmaatschap van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen sinds 1973 was hij lid van de Belgische Koninklijke Academie voor Wetenschappen, lid van de Academia Europaea, Fellow en Corresponding Member van de Royal Historical Society te Londen; hij ontving in 1980 de Thorbeckepening, in 1981 in Münster de Joost van den Vondelpreis en de Prijs voor Meesterschap van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde, in 1981 werd hij onderscheiden als Officier in de Kroonorde (België) en in 1985 als Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Hij was, in een woord, zowel nationaal als internationaal het gezicht van de Nederlandse geschiedbeoefening en werd ook algemeen als zodanig gezien.

Zijn bekendheid bij het grote publiek dankte Kossmann aan zijn De Lage Landen van 1976. In

1978 verscheen een Engelse editie en in 1986 in het Nederlands een uitgebreide tweedelige versie. Dit boek biedt een geschiedenis van Nederland en België sinds 1780 en is ongetwijfeld Kossmanns meest ambitieuze en omvangrijke historische studie. Hij beschouwde de geschiedenis van beide landen als 'eender en anders', zoals hij het later uit zou drukken, en slaagde er in om door een vergelijking van de geschiedenis van die twee landen zaken op het spoor te komen die onzichtbaar blijven voor wie die nationale geschiedenissen slechts apart beziet.

Kossmanns oeuvre is omvangrijk, erudiet, scherpzinnig, geestig en geschreven in een superieure stijl. Het oeuvre is origineel, nooit door toevallige modes ingegeven en opende talloze vergezichten die nog op nadere exploratie wachten. Zijn dood is daarom geen afscheid maar veeleer een aanmaning om zijn werk opnieuw ter hand te nemen. Hij schreef niet alleen voor zijn eigen generatie, maar ook voor die van de toekomst. En dat kan men van slechts heel weinigen zeggen.

door FRANK ANKERSMIT

Roald van der Linde, kamerlid en oud-leerling EG (eindexamenjaar 1987)

Econoom zonder fratsen

Als klein jongetje wilde Roald graag piloot worden. Of bij de brandweer. Op het Erasmiaans, waar hij van 1981 tot 1987 rondliep, veranderde deze gedachte en ditmaal werd de juiste koers ingezet. Tijdens de geschiedenisles kreeg hij namelijk les over één van de belangrijkste Erasmianen van de 20e eeuw, Pieter Droogleever Fortuyn. Deze les en alles wat Roald daarna over Droogleever te weten kwam, deden hem besluiten om de politiek in te gaan, met als uiteindelijk doel om net als Droogleever ooit burgemeester van Rotterdam te kunnen worden.

Bovenstaande inleiding is door mij verzonnen. Uit mijn duim gezogen. Klopt er iets van? Kende je Droogleever? Waarom eerst Economie en daarna Rechten studeren?

Droogleever Fortuyn? Nee, op het Erasmiaans totaal niet. Er werd niet veel verteld over de geschiedenis van de school. En als je geen geschiedenis in je pakket had, eindigde de tijdperk sowieso rond 1920. Later, als je wat meer over Rotterdam leest, kun je 'm natuurlijk niet missen. Droogleever Fortuyn combineerde moeiteloos het lidmaatschap van de Tweede Kamer met dat van de gemeenteraad, en vervolgens met het burgemeesterschap van Rotterdam. Dat zou tegenwoordig niet meer kunnen.

Als klein jongetje wilde ik elke week iets anders worden en dat is sindsdien eigenlijk niet veranderd. Tot een maand voor mijn eindexamen heb ik getwijfeld tussen mijnbouwkunde, Nederlands en bedrijfskunde. Het werd bedrijfskunde, en daarna nog economie en rechten. Hetzelfde geldt voor mijn werk: journalist, M&A-specialist, diplomaat, politicus.

Maar ik voel me in de eerste plaats econoom en dat is ook de rode lijn in mijn loopbaan. Maatschappelijke vraagstukken kun je zó mooi ontleden als je economische drijfveren en financiële belangen inzichtelijk maakt en één voor één afpelt. Wat je dan overhoudt zijn de principiële vraagstukken.

Per 2012 zit je in de Tweede Kamer. Mazzel gehad met de verkiezingsuitslag of ben je binnen de VVD een "coming man"?

We hebben vooral hard gewerkt om dit te bereiken! En natuurlijk, de verkiezingsuitslag was boven alle verwachting, maar onze boodschap was helder: de financiën op orde. Ik ben de campagne ingegaan als een 'Rotterdamse econoom zonder fratsen'. Dat lijkt me ook een mooie insteek voor de komende jaren: gewoon een goed Kamerlid worden.

Na drie jaar Washington ben je terug in Nederland en in Den Haag terechtgekomen. Ook Droogleever kende een lange tijd in Den Haag. Ga je je net als hij inzetten voor ADO? Heb je iets met sport?

Haha, vraag het Albert van der Werf nog maar eens. Ik heb een beroerde motoriek, zeker met balsporten, dus, eh, nee. Aan mij persoonlijk is sporten niet besteed, afgezien van zeilen en skiën. Maar bestuurlijk kan ik allicht iets bijdragen. Sporten vervult een belangrijke functie in de samenleving en vooral kinderen moeten worden gestimuleerd om veel aan beweging te doen. Was Droogleever Fortuyn alleen bestuurder of trapt hij zelf ook een balletje bij ADO?

Opening De Kuip:

De openingswedstrijd van De Kuip tussen Feyenoord en het Antwerpse Beerschot vond plaats op 27 maart 1937. Vertegenwoordiger van de koningin Jhr. De Beaufort opende het stadion en burgemeester Droogleever-Fortuyn trapt af. De RET vervoerde die dag vijftienduizend passagiers van en naar het stadion aan de Kreekweg. Feyenoord won onder aanvoerder Puck van Heel de wedstrijd voor circa zevenendertigduizend toeschouwers met 5-2.

Uiteraard willen we over een jaar of tien een VVD-burgemeester in Rotterdam, maar dan moet er veel gebeuren. Hoe ga je dat klaarspelen?

We hebben jarenlang een VVD-burgemeester gehad, maar of ik mezelf op die stoel zie zitten... Ik heb nooit aan loopbaanplanning gedaan en tot nu toe alleen maar ontzettend leuke banen gehad. Maar er zijn veel oud-Kamerleden onder de burgemeesters, dus wie weet.

Kan je wat over je privéleven uit de doeken doen? Die achternaam komt ook bekend voor. Toch geen familie van Kay?

Wat wil je allemaal weten? Ik ben getrouwd met Annemarie Gerretsen, ook van het Erasmiaans, en we hebben drie kinderen. In 2008 zijn we neergestreken in Hillegersberg. We hadden toen net vier jaar gewoond in Washington DC, waar ik voor het ministerie van Financiën op de ambassade zat.

Het is een vreemde ervaring als je na zo'n uitzending met drie kleine Amerikaantjes terugkomt. Wennen aan een klein huis, wennen aan hufters in het verkeer en de horeca, maar ook genieten van de kneuterigheid van de Bergse Dorpsstraat.

Direct na terugkeer brak de kredietcrisis uit. Ik zat op Financiën in het team dat de overname van Fortis Bank Nederland en ABN AMRO deed. Dat was stevig aanpoten, voor het hele gezin trouwens. Annemarie draaide op voor de verbouwing, de verhuizing, de school, en de drukte heeft tot eind 2010 geduurd.

Inmiddels zijn we weer een stap verder. Onze dochter Pien zit inmiddels ook op het Erasmiaans. Er is wel het nodige veranderd. Niet zo zeer de gezichten – we liepen bij de open dag meteen Jan Kees Ouwerkerk en Anke Kars tegen het lijf – maar je ziet dat de leraren steeds beter op elkaar zijn ingespeeld en dat er een enorme professionaliseringsslag is gemaakt.

En nee, Kay van de Linde is geen familie. Die zit ook wel heel erg rechts op het politieke spectrum.

Bij deze nog gefeliciteerd met je aanstelling in de Tweede Kamer. Waar ga je je mee bezighouden?

Dank je. Ik houd me vooral bezig met overheid & ic, vastgoed en hervorming van de Rijksdienst – een kleinere overheid, zeg maar. Er moet veel worden bezuinigd en dat lukt niet meer met 'kaasschaafoperaties'. We moeten dus een mooie, liberale discussie hebben over overheidstaken.

Droogleever-Fortuyn had zich als wethouder van Den Haag ingespannen voor de aanleg van het Zuiderpark. Daarom besloot de gemeenteraad de straat die door het park loopt te vernoemen: Mr. P. Droogleever Fortuynweg. Burgemeester Patijn maakte bezwaar tegen de vernoeming naar een levend persoon, omdat in Groningen twee personen kort nadat een straat naar hen was vernoemd, waren overleden. De raad stelde desondanks op 4 juli 1938 de straatnaam vast. Droogleever-Fortuyn overleed twee maanden later.

Veel succes de komende jaren, pas een beetje op jezelf, het is een slangenkuil daar in Den Haag. Wanneer zien we je terug in Rotterdam? Ben je er volgend jaar bij op de reünie?

Vorige keer moest ik de reünie missen, dus ik ben er in 2013 graag bij. En ik zal burgemeester Aboutaleb dringend verzoeken af te zien van een Van der Lindestraat!

Roald van der Linde (2012)

Burgemeester Droogleever-Fortuyn trapt af voor de eerste wedstrijd in de Kuip (1937)

Dostojevski: De broers Karamazov

Geven is zaliger dan ontvangen

Als je wat ouder wordt en nog leest, vallen wat vaker treffende overeenkomsten op in het nu en vroeger gelezene. Soms in heel verschillende bronnen, die niets met elkaar te maken hebben of hadden. Mijn vrouw en ik herlezen nu 'De gebroeders Karamazov' van Dostojevski. Ik lees haar voor.

door **EPPO VAN VELDUIZEN**

Op bladzij 161 van dit grootse boek, nog niet op een derde van alle 560 pagina's, las ik over een thema mij al zo'n 70 jaar bekend. Het komt voor in het lied, ver in de schaduw van Dostojevski's meesterwerk, maar vermoedelijk minstens zo bekend, 'Aan de oever van de Rotte'. Ik zing en zong het graag. Hier en in Rusland waar de mensen verbaasd waren dat we dat Russische lied zo vlot meezongen.

Dezelfde wijs is meer dan voldoende als je elkaar toch niet verstaat. - Waarover schreef Dostojevski? Over een vader en zijn zoontje. Vader, eens kapitein. Nu oud-officier, aan lager wal, straatarm, bespot, aan zijn baard uit de kroeg getrokken en op straat gesmeten. Vernederd door de oudste broer Karamazov, Dmitri. Bij zo'n voorval hoorde een duel. Maar vader daagt niet uit: waar zou zijn gezin blijven bij verlies? Hij wil ook niet - hij wil niet doden. Zoontje Iljousha, 9 jaar, wordt daarmee op school geplaagd, gepest, mishandeld zelfs. Hij lijdt daaronder, maar vooral om zijn vader, die hem alles is, voor wie hij wil opkomen, wiens eer hij wil hooghouden. En als vader dan niet kan, dan zal hij het doen. "Pappa, zegt hij tijdens de dagelijkse wandeling, ik zal groot worden, hem uitdagen en doodslaan." Ja, toen moest ik onwillekeurig, wat oneerbiedig misschien, toch denken "aan de oever van de Rotte / tussen Delft en Overschie / zat een kikkors luid te wenen / met een baby op haar knie.-- Lieve kleine sprak de oude / zie je daar die ooievaar? / 't is de moordenaar van je vader / vrat hem op met huid en haar.-- Potverdomme riep de kleine / heeft die smeerlap dat gedaan / als ik groot ben als mijn vader / zal 'k hem op zijn falie slaan."

Nu zou deze treffende gelijkenis, zo geheel verschillend beschreven in gaaf proza en op doodsimpel rijm, niet eens aan vermelding zijn toegekomen, als zich daar bij Dostojevski niet een mooi verhaal had ontvouwd. Een verhaal, ja een kerstverhaal leek het me, waarom een periodiek mij net verzocht had voor het extra dikke decembernummer. Een kerstverhaal dat ook van me verwacht werd door het zo aardige echtpaar dat ons en een paar anderen weer voor de kerstviering had uitgenodigd. Een heerlijke, kaarsverlichte kerstviering - warmte, samenzijn, gesprekken van mensen met verschillende achtergrond, een bijzonder toebede tafel en zang, veel zang, kerstliederen, begeleid door een pianist die handen en vingers doorgaans voor de geneeskunde inzet en die ook daarin als

men zijn spel ziet en hoort zeker evenzo succesvol zal zijn.

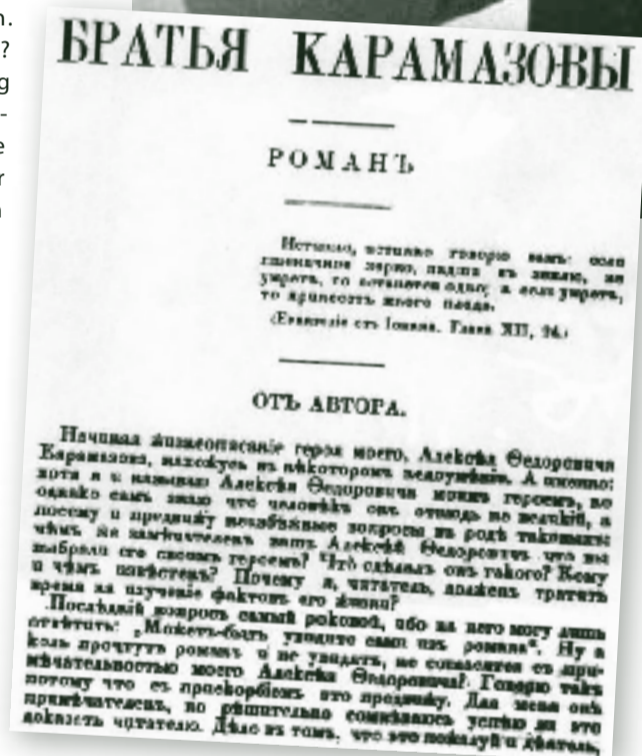
We zitten eigenlijk al middenin het kerstverhaal - het leven zelf schrijft het mee, we zijn al wat ouder, sommigen nog weer wat ouder dan ouder en kunnen het leven nauwelijks genoeg waarderen. Het leven dat de in 1881 gestorven Dostojevski blijft verrijken door de schat aan literatuur die hij als 60-jarige naliet.

Welnu, ook de jongste broer Karamazov, Aljoshka, kruist het spoor van de vernerderde, beledigde, verkommerde oudkapitein Snegireff. Aljoshka is monnik, maar gestimuleerd door zijn kloostervader volop en in pij actief in de wereld vol intriges van vader en broers. Een beetje een verdwaalde engel in een bar-boos milieu. De verloofde van de oudste broer weet wat al lang op straat ligt. De verschrikkelijke krenking van die oud-officier door hem, Dmitri, die haar man zou moeten worden. Waarom doet ze wat ze doet? Wil ze haar eigen vernedering voor zijn? Een aangifte voorkomen? Zomaar goed doen? Ze geeft Aljoshka 200 roebel voor Snegireff en zijn doodarme en zieke gezin. Het zal nog een hele toer zijn hem dat fantastische bedrag - we mogen het wel met 20 vermenigvuldigen in onze financieel zo bewogen dagen - te doen aannemen, hoe nodig het ook is en hoe weldadig het ook zou werken. Die eer, weet je, van vader en zoontje dat alles gezien, en meebeleefd heeft. Maar aan Aljoshka is dat wel toevertrouwd - tegendeel immers van zijn grillige, driftige, drinkende oudste broer. Aljoshka vindt de schamele woning. De zieke vrouw, 'moedertje' voor Snegireff.

Twee meisjes, het ene opstandig, het andere ziek. En dat meelijdende, strijdende zoontje Iljousha. Na de kennismaking in het erbarmelijke, benauwde kamertje maken ze een wandeling. Het vertrouwen groeit gaandeweg. Dat voelt Aljoshka. Snegireff stort zijn hart uit. Moedertje zou hulp moeten hebben. Het zieke dochtertje warme wisselbaden. Maar ze hebben zelfs geen water. De oudste dochter zou weer moeten studeren, maar geld voor de reis naar St Petersburg ontbreekt al. En dan Iljousha - Iljoushejska - zegt hij graag liefkozend. Die wil hier weg. Hoe graag zou hij met hem en het hele gezin verhuizen. Weg van de schande. Met een eigen wagentje en een eigen mooi, zwart paardje. Iljousha op de bok en hij er naast lopend om zo wagen en paardje niet te zwaar te belasten. Maar nee, er is bijna geen eten in huis. De pratende en de luiserende - ze mogen elkaar. Er ontstaat een verstandhouding waarin Aljoshka rustig en voorzichtig z'n bijzondere opdracht lijkt te kunnen uitvoeren, die twee vers gedrukte biljetten van honderd roebel te noemen en te geven. Twee keer honderd roebel. Alles zou ermee gedaan, gelenigd, opgelost kunnen worden. Hulp, warme

Fjodor Dostojevski

baden, studeren, eten en drinken, het wagentje, het paardje - een nieuw, hoopvol begin na alle ellende.

Over zijn aanstaande schoonzuster praat Aljoshka, die zonder er iets voor terug te willen, als een zuster ook voor Snegireff als het ware, wil geven. Praktisch niemand weet hiervan. Een blij gevoel doorstroomt Aljoshka bij het besef met deze briefjes zo veel goeds te zien gebeuren, zo veel vreugde, einde van diepe, schrijnende zorgen. En kijk, daar heeft Snegireff ze in zijn handen en maakt ook van hem zich een euforie meester. En Aljoshka voegt nog toe: "Ik bezweer u, dit blijft onder ons! En zou het niet genoeg zijn, ze heeft nog meer geld en ikzelf ook wel." Aljoshka wil Snegireff omhelzen, zo gelukkig is hij. Maar dan ziet hij de oudkapitein verstrakken. Z'n gezicht vertrekt, verstart, van waanzin getekend. Een super trotse ander is het die roept: "Zal ik u eens een kunstje laten zien?" En tegelijk verfrommelt hij de briefjes in zijn vast knijpende vuist, gooit de propjes op de grond, stampert er met zijn laarzen op, werkt ze in de aarde en schreeuwt wel vier keer: "daar hebt u uw geld, daar hebt u uw

geld." Hij vlucht. Aljoshka roept hem terug en nog eens. Tevergeefs. Het laatste dat van de wanhopige, huilende nu te horen is: "Wat zou ik m'n jongen moeten zeggen als ik van u geld voor onze schande aanneem?"

Of hij later nog tot bezinning komt - we zijn niet veel verder in het boek gekomen. Ik weet het niet. Geven is zaliger dan ontvangen. Ook die zaligheid werd niet ontvangen. 'De minste broeder' leende zich niet voor een dankbaar kerstgevoel van geefster en doorgever. Wie goed deed ontmoette geen goed.

Maar wie weet komen we voor of na de kerstdagen een Snegireff tegen die met onze briefjes geholpen en heel, heel gelukkig zou zijn. In de hoop daarop wens ik u een goede kerst en, of, een vreugdevol nieuwjaar toe.

Fjodor Dostojevski
De broers Karamazov

САНКТ-ПЕТЕРБУРГ

The Beauty & the Brains: 9

Sophie Bargmann, EXAMENJAAR: 2007

In haar omschrijving op LinkedIn treffen we: Master of Arts, Freelance Journalist, PR, Creative advisor. In de drie jaar dat ze werkzaam is, heeft ze werk verzet voor de Boekmanstichting, NAI, Glamcult, Christies, Marga Weimans en Fashionology. Gestudeerd heeft ze aan de Erasmus Universiteit en aan de Universiteit van Amsterdam. Voor de lezers die niet meteen zin hebben om het hele spoor na te trekken: Sophie is bezig met kunst en mode.

Heb je het naar je zin gehad op het EG? Was het wel de juiste keuze? Ben je gestimuleerd om de kunst-kant op te gaan, zo ja, door wie? Ging het je makkelijk af?

Ik heb het Erasmiaans ervaren als een hele goede en gezellige school. Ik ben blij dat ik deze keuze heb gemaakt. De school is cultureel erg divers en kunst en cultuur wordt flink gestimuleerd. Ik denk dat cultuureducatie leerlingen stimuleert, inspireert en motiveert om naast wetenschappelijk, ook creatief en sociaal vaardig te zijn. Ik was op het Erasmiaans al geïnteresseerd in de vakken op het gebied van kunst en cultuur zoals KCV, filosofie en tekenen. Maar ook bij de klassieke talen kwam veel K&C voor. Betavakken gingen mij altijd al moeilijk af, dus met het profiel Cultuur en Maatschappij en mijn interesse in kunst was het voor mij een logische stap om in deze richting verder te gaan. Ik ben Algemene Cultuurwetenschappen op Erasmus Universiteit gaan doen en heb mijn master Kunst- en Cultuur Management in Amsterdam gedaan. Ik was al van jongs af aan met stijl en mode bezig en heb deze interesse tijdens mijn master toegepast aan de wetenschap. Ik heb onderzoek gedaan naar de ontwikkeling en evaluatie van mode als vorm van kunst. Ik weet nog dat ik als brugger werd verkozen tot best gekleedde meisje van de school, totale paniek en opwinding toen ik het podium op moest natuurlijk, haha!

Wat doe je tegenwoordig? Kan je uitleggen wat het werk inhoudt?

Tijdens mijn bachelorstudie heb ik bij Glamcult Magazine stage gelopen op de eindredactie en ik werk sindsdien als Freelance Journalist voor Glamcult. Ik doe interviews en schrijf artikelen over opkomende en gevestigde ontwerpers en artiesten. Tijdens mijn master in Amsterdam heb ik bij modeontwerper Marga Weimans en bij de Boekmanstichting PR en Marketing gedaan. Van begin 2012 tot heden werk ik als Freelancer voor Fashionology - een sieraden- en lifestyle merk met een internationaal succesvolle webwinkel. Ik heb ontzettend veel ervaring en kennis opgedaan van online ondernemen en een breed internationaal (online) netwerk vergaard van journalisten, bloggers en webshops. Mijn werkzaamheden bij Fashionology zijn erg divers. Als creatief adviseur ben ik verantwoordelijk voor marketingstrategieën en merkpositie. Ook doe ik PR en Communicatie, wat inhoudt dat ik evenementen organiseer en contact heb met pers, relaties en klanten. Hiernaast houd ik me ook bezig met Productie, Verzending en Styling. De sieraden die online besteld worden, worden door ons zelf geproduceerd en verzonden. Nieuwe collecties moeten online gepresenteerd worden en dus gestyled en gefotografeerd worden. Tenslotte ben ik mede oprichter van een online magazine dat eind 2012 gelanceerd zal worden vanuit Fashionology. Ik heb een team van invloedrijke journalisten en bloggers samengesteld die artikelen naar mij sturen over hun werk en leven. Ik redigeer de artikelen en zorg voor het grafisch ontwerp online.

Wat wilde je worden en wat ga je worden?

Mijn droom was om hoofdredacteur van een groot mode/kunst magazine te worden. Ik ambitieer deze baan nog steeds.

Heb je al het werk van Ida Gerhardt gelezen?

Ik weet dat Ida Gerhardt een groot dichter was en op het Erasmiaans heeft gezeten, maar ik ben niet erg bekend met haar werk.

Met welke oud-Erasmianen, die landelijke bekendheid genieten/genoten, ben je bekend?

Ik heb 12 jaar lang (op de basisschool en op het Erasmiaans) bij Daan Bovenberg in de klas gezeten. Ik ben heel erg trots op zijn prestaties als profvoetballer en bedrijfskunde student. We hebben dezelfde ontwikkeling meegemaakt van kind in Kralingen naar tiener op het Erasmiaans naar student op Erasmus. Ik ben wel wat gevoeliger geweest voor vrijheid, experimenteren en uitgaan ;) Ik vind het knap hoe Daan al die jaren trouw is gebleven aan zijn sport en aan school.

Volgend jaar is de reünie. Ben je erbij en wie hoop je tegen te komen?

Ik kijk uit naar de reünie. Ik zou het leuk vinden om mijn hele jaar weer een keer samen te zien.

Wat kunnen we in de nabije toekomst van je verwachten?

Op dit moment probeer ik als Freelancer meer opdrachtgevers binnen te halen. Ik wil ook graag een eigen bedrijf opzetten. Maar het zou ook goed kunnen dat ik in de toekomst weer voor een vaste baas ga werken. Ik probeer mijn interesse voor kunst, mode en journalistiek zoveel mogelijk in de praktijk te brengen. Met een Amerikaans paspoort op zak (Ik ben geboren in New York, Manhattan) kan ik de kans niet voorbij laten schieten om een periode in Amerika te wonen en werken.

Wat ga je als oud-leerling voor het Erasmiaans allemaal doen?

...don't know yet.

Sophie's choice:

Boek: To Kill a Mockingbird (1962)

Film: Ik heb laatst "The Perks of Being a Wallflower" gezien. Een van de mooiste films die ik in tijden heb gezien.

Tentoonstelling: Anish Kapoor in Museum de Pont. Ik heb Anish Kapoor een paar jaar geleden geïnterviewd en ben een groot fan van zijn werk. Zijn indrukwekkende sculpturen en installaties van spiegelglas, gekleur metaal en was nodigen uit tot interactie. De tentoonstelling is een samenstelling van werk uit de periode 1992-2012.

Een tentoonstelling waar ik naar uit kijk is The Fashion World of Jean Paul Gaultier in de Kunsthal. Dit wordt de eerste internationale tentoonstelling van Gaultier's 35 jarige oeuvre. Ook zal het werk van Schilte en Portie hier gepresenteerd worden, een getalenteerd kunstenaarsduo uit Rotterdam. Voldoende tips om de winter mee door te komen. We blijven Sophie volgen en wie weet hebben we er binnenkort weer een kopstuk bij.

Oud-Erasmiaan: Ida Gerhardt, dichteres en classica

Een onbekende Ida

Op zoek naar mooie en vooral nieuwe verhalen over de kopstukken van het Erasmiaans, moet je soms een beetje mazzel hebben. In het geval van Ida Gerhardt hadden we dat. Er is een biografie over Gerhardt in de maak en die zal met een beetje geluk in 2014 verschijnen. Toen wij contact zochten met schrijfster en classica Mieke Koenen, bleek zij een voorpublicatie gedaan te hebben in het literaire tijdschrift De Parelduiker. In oktober van dit jaar verscheen er in dit blad een opvallend artikel.

door WALTER BAGHUIS

Dr. Mieke Koenen

Dr. Mieke Koenen is universitair docent Latijn aan de Vrije Universiteit van Amsterdam. Zij heeft zich gespecialiseerd in de receptie van de klassieke oudheid in de moderne Nederlandse poëzie. Daarbij heeft zij zich onder andere verdiept in het werk van Cees Nooteboom en Ida Gerhardt. In 2006 kreeg zij de opdracht om een biografie over dichteres en classica Ida Gerhardt (1905-1997) te schrijven. In de voorpublicatie in de Parelduiker van oktober 2012 gaat Koenen in op de verstandhouding van Gerhardt met haar moeder en een mogelijke poging om zichzelf van het leven te beroven.

De ontdekking van de suïcidale gevoelens bij Gerhardt komt voort uit de vondst van dagboeken en correspondentie, waarin Gerhardt de dood van haar geliefde leraar aan het Erasmiaans J.H. Leopold in 1925 beschrijft en de onhoudbare situatie thuis, waarbij haar ouders haar dwingen haar studie Klassieke Talen in Leiden stop te zetten en in Utrecht verder te gaan. In gedichten heeft zij haar gevoelens verwerkt.

Voor iemand, die bezig is een biografie samen te stellen over Ida Gerhardt, is de vondst van de dagboeken en de correspondentie van Ida met haar vriendinnen wel een prachtig cadeautje. Als uit die stukken blijkt, dat we van de hoofdpersoon nog veel niet wisten, dan wordt het een opzienbarend toeval. In de hoop dat Dr. Koenen een tipje van de sluier wil oplichten, stelden wij haar een paar prangende vragen.

Wist je van het bestaan van de dagboeken en de correspondentie en waar doken ze op?

MK: Dat de dagboeken van Cornelia de Vogel, een studievriendin van Ida, bewaard zijn was wel bekend. Er is bijvoorbeeld in 2004 een boek over De Vogel verschenen (van P. Luykx) waarin ook uit deze bron wordt geput. Maar de passages over de veronderstelde suïcide van Leopold en het gedicht over zijn dood zijn nooit eerder gepubliceerd en nader onderzocht. Ik denk dat ze mij meteen opvielen omdat ik bezig was met de brief van Ida over haar poging tot zelfdoding. Deze brief maakt nog niet zo lang deel uit van de collectie van het Letterkundig Museum. Toen die brief daar net binnen was, heb ik meteen contact gezocht met de familie aan wie Ida had geschreven en kon ik met hen gaan praten over de achtergronden.

Ook van J.H. Leopold wordt vermoed dat hij het leven soms ondraaglijk vond. Heeft de zwaarmoedigheid van Gerhardt iets met haar relatie met Leopold te maken en haar adoratie voor de dichter?

MK: Ik denk dat Ida op school sterk het gevoel had dat Leopold de enige was die haar werkelijk begreep. Hij had niet alleen oog voor haar literaire talenten maar ook voor haar eenzellige en weerbarstige karakter. De eenzaamheid en het onvervulde verlangen die in zijn poëzie zo prominent aanwezig zijn, spraken haar zeer aan.

Als je met deze nieuwe kennis de gedichten van Ida herleest, lees je ze dan anders?

MK: Ja, een aantal gedichten krijgt voor mij een extra betekenislaag. Bijvoorbeeld een gedicht dat gaat over een meisje dat op jonge leeftijd zichzelf om het leven had gebracht ('Klein grafmonument' uit Het levend monogram). Marie van der Zeyde meldt in één van haar boeken over leven en werk van Ida dat het gedicht betrekking heeft op een meisje uit de familie van moeder Gerhardt. Maar als je met de suïcidebrief van Ida nog vers in het geheugen dit gedicht weer leest, denk je meteen: deze wanhoop en moedeloosheid heeft de dichteres dus aan levende lijve ervaren! Kijk maar eens naar de twee laatste regels van dit gedicht; die gaan bij mij nu nog meer door merg en been: 'hoe een kind, klein maar verbeter, zich de dood at in het bloed.'

In je artikel staat niets over de geaardheid van Gerhardt. Kan dat in 1925 ook niet tot problemen hebben geleid?

MK: Ja zeker, dat staat wel in het artikel. Ik schrijf over de mogelijke achtergronden van Ida's suïcidepoging ondermeer (p. 3): 'Ook kan hebben meegespeeld dat Ida zich in het eerste studiejaar meer bewust was geworden van haar homoseksuele gevoelens. Mocht zij thuis iets in die richting hebben losgelaten – maar ze was geen grote prater en is altijd weinig mededeelzaam geweest over haar erotische gevoelens – dan zal dat de verhouding met haar moeder nog verder onder druk hebben gezet. Haar wens dat Ida een meer traditioneel vrouwelijke levensbestemming zou vinden, werd nu helemaal de bodem ingeslagen.'

Mogen we in de biografie (2014?) nog meer "ontdekkingen" verwachten?

MK: Ja zeker; ik heb nog tal van onbe-

kende brieven te pakken gekregen en bijvoorbeeld ook een indrukwekkende redevoering die Ida kort na de oorlog heeft gehouden.

Wie was Lucretius, dichter en schrijver van "De Rerum Natura"? Hij verbindt jou aan Gerhardt. Is "De Rerum" verplichte kost voor een Erasmiaan?

MK: Lucretius ontvouwt in zijn magistrale leerdicht de natuurfilosofie van de Griekse filosoof Epicurus. Het is prachtig geschreven en getuigt van grote ernst en gedrevenheid. Er wordt een atomistische wereldverklaring geboden, je leert onder meer hoe volgens Epicurus regenbogen, bliksems en epidemieën ontstaan, maar ook hoe algemeen menselijke angsten, zoals angst voor de dood en voor wrekende goden, bestreden kunnen worden. Het Latijn is niet gemakkelijk, maar zeer de moeite waard voor liefhebbers van geschiedenis van de filosofie en natuurwetenschap en ook voor liefhebbers van descriptieve poëzie.

In het Auditorium van het Erasmiaans siert een gedicht van Gerhardt de muur. Kan je het plaatsen of toelichten?

MK: In dit gedicht belicht Gerhardt twee kanten van de persoonlijkheid van haar leermeester. Zij heeft onnoemelijk veel aan hem te danken: natuurlijk zijn dat de bijzondere lessen Grieks en Latijn, die haar zo inspireerden dat ze zelf ook klassieke talen ging studeren, maar ook wat zij in persoonlijke gesprekken van hem had geleerd. In de 4e en 5e klas maakte zij op zondagen wandelingen met Leopold, bijvoorbeeld, langs de Kralingse Plas. Van de ene dag op de andere verbrak Leopold dit persoonlijke contact met haar. Dit was beslist geen unicum: vrienden, familieleden collega's en andere leerlingen van Leopold hadden hetzelfde meegemaakt, maar het kwam natuurlijk hard aan. 'Ik ken u, en ik

ken u niet': deze woorden vatten het probleem goed samen en ze vertolken meteen het gevoel dat mij als biograaf vaak bekruipt: ik ontdek steeds meer over het leven van Ida Gerhardt, maar wanneer ken je iemand echt?

De biografie van Ida Gerhardt zal rond 2014 verschijnen, geschreven door Mieke Koenen. In de biografie zullen ook foto's worden opgenomen uit haar tijd op het Erasmiaans. Deze foto's bevinden zich nu in het Letterkundig Museum.

De klassiefoto bevindt zich in het Letterkundig Museum.

Ida Gerhardt (1913)

Ida Gerhardt als lerares (1940)

“Ik ken u,
en
ik ken u niet”

Op de tweede rij in het midden Ida Gerhardt (l) en Marie van der Zeyde (r)

Shariff Nasr, oud-leerling EG

Leven is Beleven

Shariff Nasr behoort tot de nieuwe lichte getalenteerde filmregisseurs en scenarioschrijvers. Zijn schooltijd op het Erasmiaans was echter nog niet direct een voorbode van zijn artistieke carrière. Het leven dat zich buiten de schoolmuren afspeelde was voor hem minstens net zo interessant. Alle impressies uit die tijd heeft hij kunnen verwerken en zo kon Nasr uitgroeien tot een veelbelovend filmregisseur met een voorliefde voor maatschappijkritische films. Hij hoopt hiermee zijn idealen op een betere wereld te verwezenlijken.

door **MARIELLE GISPEN-PRONK**

Was Nasr in zijn eerste schooljaar op het Erasmiaans nog een brave, volgzaam leerling die keurig overging, de jaren daarop raakte hij het predikaat van de ideale leerling wel een beetje kwijt. Als een opstandige puber kon Nasr niet altijd goed overweg met het gereguleerde schoolbestaan en was de zin om zijn eigen gang te gaan om zo zijn grenzen te verkennen sterk ontwikkeld. Toen hij in de vierde klas dreigde te blijven zitten liet hij het Erasmiaans voor wat het was en behaalde hij zijn diploma via het volwassenenonderwijs. Hij belandde hierdoor in rustiger vaarwater maar niet zonder een knagend gevoel van spijt want hij miste het Erasmiaans wel.

NASR: "Het Erasmiaans was heel persoonlijk. Hoewel ik als puber graag anoniem wilde blijven miste ik achteraf juist het persoonlijke contact dat die school zo bijzonder maakt. Op de avondschool werd ik als volwassene behandeld. Toen ik een keer te laat in de les kwam en me daarover wilde verontschuldigen onderbrak de leraar mij met de mededeling: 'Je hoeft me niets uit te leggen. Er is hier een aanwezigheidsplicht van 80% en als je dat niet haalt heb jij een jaar voor niets betaald.' Vanaf dat moment begreep ik dat niemand me daar achter de broek zou zitten maar dat ik zelf verantwoordelijk was. Ik heb ook gemerkt dat het niveau op het Erasmiaans heel hoog is. Ze gaan daar heel diep op de stof in en daar heb ik veel aan gehad. Door al die kennis die ik op het Erasmiaans heb opgestoken, heb ik de avondschool met twee vingers in mijn neus kunnen afmaken."

Aan zijn eindexamen borrelden de vragen op wat hij nou met zijn toekomst aan moest, waar zijn talenten lagen en wat zijn plaats in deze wereld zou kunnen zijn. Hij besloot eerst een reis door Australië te maken, ook om eens goed te overdenken wat hij nou wilde.

"In Australië ben ik gaan nadenken: wat als ik straks veertig, vijftig jaar oud ben en ik kijk terug op mijn leven: wie ben ik dan? Zal ik tevreden zijn met wat ik heb bereikt en waarmee zou ik tevreden kunnen zijn? Verhalen vertellen, verhalen schrijven, films maken dat leek me leuk maar ik wist toen nog niet dat daar een specifieke opleiding voor bestond."

Van kindsbeen af was Nasr voortdurend bezig geweest met het visualiseren van verhalen. Als hij zich verveelde bood zijn fantasie uitkomst en ontsproten de verhalen aan zijn brein, verhalen die hij zeer gedetailleerd invulde.

"Toen ik klein was had ik altijd een soort imaginaire televisiezender in mijn hoofd. Ik verzon verhalen, beeldde me in dat die verhalen uitgezonden werden en dat andere mensen dat konden zien. Dat kon tijdens een boswandeling zijn bijvoorbeeld. Dan liep ik buiten de paden in de bosjes en deed ik alsof ik in een oorlogsfilm zat. Aan het eind van zo'n wandeling rondde ik het verhaal af zoals een televisieserie afgerond wordt en ging ik er de volgende keer mee verder want ik moest per slot van rekening de kijkers wel tevreden stellen."

Met kinderen buiten spelen vond hij leuk maar zijn speelgoed met hen delen deed hij liever niet.

"Het ging om de manier waarop andere kinderen met speelgoed speelden. Dan sloegen ze twee poppetjes tegen elkaar aan en noemden dat een gevecht. Voor mij was dan de lol er snel af."

Speelgoed was voor Nasr een bij uitstek tastbaar hulpmiddel voor de visualisatie en verlevendiging van zijn verhalen, vanuit zijn mise en scene. Zo werd een speelgoedgarage met zelfgemaakte tekeningen van monsters omgevormd tot spookhuis.

"Dan liet ik een autootje naar beneden rijden en hield me bezig wat de denkbeeldige bestuurder van dat autootje onderweg allemaal tegenkwam."

Nasr heeft nog overwogen om naar de toneelschool te gaan maar zijn ambities reikten verder dan alleen het vertolken van verhalen op het podium. Hij wilde de verhalen zelf schrijven en films maken. Toen hij erachter kwam dat er een Filmacademie bestond kon hij eindelijk ruimte geven aan die ambities. De keuze daar moest zijn regie of scenario.

"Ik heb gekozen voor scenario omdat ik er in die tijd niet veel voor voelde het verhaal van iemand anders uit te moeten werken maar veel liever mijn eigen verhalen bedacht."

Om toegelaten te worden moest hij drie scripts inleveren. Een krantenartikel waarin werd verkondigd dat een gigantisch groot en kostbaar bouwproject stil was komen te liggen omdat er korenwolven (veldhamstertjes) waren aangetroffen bracht hem op een idee.

"Dat zo'n klein schattig beestje feitelijk zoveel macht had intrigeerde mij enorm."

Nasr bedacht het verhaal van een man die last had van kakkerlakken maar waar de bestrijdingsdienst niet voor uit mocht rukken omdat het om een nieuw soort kakkerlak zou gaan. Uiteindelijk blijkt het een zich snel voortplantende agressieve soort te zijn dat levensbedreigend is voor de mens en dankzij de bureaucratie daadwerkelijk de ondergang van de mens gaat worden. Nasr kwam door de selectie heen en werd aangenomen.

Al spoedig werd hem duidelijk dat je als regisseur ook grote invloed uit kon oefenen op de verhaallijn. Het scenario hoefde niet noodzakelijkerwijs overgenomen te worden door de regisseur. Die kon daar zijn eigen invulling aan geven. Omdat Nasr humor een belangrijk zo niet onmisbaar element vindt in zijn scripts en hij niet graag zag dat zijn teksten door anderen naar eigen goeddunken veranderd werden, wilde hij zich ook gaan bezig houden met de visuele vertaling van de scripts.

"Ik merkte dat humor heel persoonlijk is. Humor zie ik als een wapen om serieuze zaken mee aan te kaarten. Mensen zijn eerder bereid te lachen om hun

eigen fouten dan om er op een serieuze manier mee geconfronteerd te worden. Toen ik merkte dat mijn scripts soms heel anders uitgewerkt werden dan ik het bedoeld had, wilde ik mede om die reden ook zelf gaan regisseren."

Maar hij had zijn keuze voor de richting scenario gemaakt en de overstap naar regie was niet meer mogelijk. Toch liep hij in zijn eerste jaar, waar mogelijk, mee op de sets. In zijn derde jaar ging hij, buiten de scenariolessen, ook extra regielessen volgen. Daarbuiten pakte hij ook zoveel mogelijk masterclasses en workshops mee.

Na zijn examen werd hij op voorspraak van de begeleider van zijn eindexamenscript geïntroduceerd bij IDTV.

NASR: "Bij IDTV zocht men nieuwe schrijvers voor een opdracht voor korte films over re-integratie op de werkvloer. Ik kwam met de korte film 'Rolstoel Bob' over een aan een rolstoel gekluisterde man die op een plek komt werken waar totaal geen rekening wordt gehouden met rolstoelgebruikers. Er zijn geen voorzieningen getroffen en daardoor wordt die man onbedoeld steeds gekleineerd."

Hierna mocht hij ideeën aanleveren voor het improvisatieprogramma "De Vloer op" waarin de opdrachten voor de acteurs door onder andere scenarioschrijvers worden bedacht. Voor MTV kon Nasr vervolgens aan de slag met het herschrijven van scripts. Dat beviel het Productiehuis, die de opdracht had gegeven, zo goed dat hij daar voor een volgende opdracht als copywriter werd binnengehaald. Zo rolde Nasr zonder met zichzelf te hoeven leren de wereld van de commercials in.

In 2009 stapte Nasr met een producent naar de Dierenwelzijnsorganisatie Wakker Dier die tegen de bio-industrie in actie komen. Nasr en de producent kregen artistiek gezien de vrijheid voor het maken van een virale campagne over de gruwelijke dodingsmethoden van vissen. De onlinecampagne zou met behulp van sociale netwerken worden verspreid en mocht een schokkend effect hebben.

NASR: "Ik wilde al langere tijd films maken waarvan je hoopt dat ze mensen aan het denken zetten. Ik heb niet het gevoel dat mijn commerciële werk daar genoeg aan bijdroeg. Wakker Dier, die opkomt voor de rechten van het dier, was bezig een actie op te zetten tegen het levend strippen van vissen. De boodschap van de commercial moest een groot bereik hebben.

We moesten empathie met vissen zien te creëren. Vissen zijn geen aabare dieren en de meeste mensen hebben niks met vissen. Door te choqueren hebben we die beoogde effecten bereikt."

In 2008 was het fetish model Ancilla Tilia (oud-leerling van het Erasmiaans, red.) verkozen tot meest sexy vegetariër van het jaar. Sindsdien zet het model zich actief in voor Wakker Dier. Om de nieuwsgierigheid te wekken was er een vooraankondiging gedaan dat Ancilla voor deze campagne uit de kleeren zou gaan. Op het moment dat iedereen verwacht dat Ancilla haar borsten zal laten zien, verschijnt er een man in een visserspak die haar neer knuppelt en begint open te snijden. Dan verschijnt de tekst in beeld: Levend strippen is niet ok! Toch overkomt dit dagelijks duizenden vissen. Onverdoofd. De film had een enorm viraal bereik in Nederland en betekende de doorbraak naar een heel groot publiek. Nasr besloot het filmpje te ondertitelen.

NASR: "Iemand uit Amerika die mij kennelijk volgde, heeft het filmpje op zijn blog gezet. Het bleek een veel gelezen Amerikaanse blog te zijn. Door de ondertiteling werd het door heel Amerika verspreid.

Opeens ging ik van de een op de andere dag van 25 hits naar 24K. Ik dacht nog wat is 'K'? 'K' bleek voor 'duizend' te staan. Ik had 24000 kijkers op een dag."

De campagne had binnen de kortste keren de weg naar een wereldwijd publiek gevonden maar was niet geheel onomstreden. Want zoals de conventie vereist kwamen er ook veel reacties op de seksistische en schokkende elementen uit de film en dat bracht de discussie op gang of je het vissenleed op zo'n manier onder de aandacht moest brengen. Maar Wakker Dier lag daar niet wakker van en Nasr evenmin. Ze hadden hun doel bereikt: het vissenleed werd opgenomen in het maatschappelijk debat.

Toen Fonk magazine het filmpje ook nog eens bekroonde als beste commercial van 2009 gingen de deuren van commercialland voor Nasr open en de opdrachten rolden binnen.

Het maken van commercials levert Nasr voldoende inkomsten en plezier op maar toch ligt zijn hart vooral bij het vertellen van zijn verhalen waar geen merk aan vast zit. Liever houdt hij zich bezig met goede doelen omdat hij zo het gevoel heeft zijn maatschappelijke steentje te kunnen bijdragen. Na zijn bekroonde filmpje over het vissenleed is Nasr zich meer gaan profileren als maatschappijkritisch filmmaker.

Op basis van het succes van een van zijn andere korte films werd Nasr benaderd door de directeur van het internationale online filmfestival Filminute met het verzoek een bijdrage te leveren voor dit festival van een-minuutfilms. Nasr had inmiddels een jonge producent leren kennen en samen besloten ze uit eigen zak een korte film van één minuut te maken waarin misstanden in de zorg aan de kaak werden gesteld. Nasr had ontdekt dat ouderen of gehandicapten, om te voorkomen dat ze gaan vallen of rondwalen, met banden aan bed werden vastgebonden. Door verkeerd gebruik heeft dit in één jaar tijd tot zeven dodelijke slachtoffers geleid. Nasr's verontwaardiging over de behandeling van deze patiënten, mede veroorzaakt door een toenemend tekort aan personeel, resulteerde in het filmpje Oblivion over een vastgeketende Alzheimerpatiënt.

"Ik kwam erachter dat vooral Alzheimer patiënten in zorginstellingen nog steeds gefixeerd worden aan hun bed. Onderzoek heeft echter uitgewezen dat vastbinden contraproductief werkt: mensen worden er alleen maar angstiger van. Ik wilde een filmpje maken vanuit het oogpunt van een Alzheimer patiënt die wakker wordt in een voor hem vreemde kamer en op zoek wil gaan naar zijn echtgenote. Die is al overleden maar dat is hij vergeten. Dan blijkt hij met één hand vast te zitten aan zijn bed. Hij weet niet hoe hij daar is gekomen, niet wat er aan de hand is. Hij valt en stoot op dat moment ook een glas om waardoor hij zichzelf bijna verwondt. Een verpleegkundige komt kijken en op het moment van haar binnenkomst is het geluid van haar stem weggetrokken zodat je als kijker heel erg in de beleving van de verwarde man zit. Als hij weer wakker wordt, zijn z'n beide handen vastgebonden. Dit filmpje heeft de publieksprijs gewonnen op dat festival, de tweede plaats van juryaanbevelingen en de Grand Prix in Krakow. Het was een enorme boost: een kort filmpje, uit ons eigen initiatief gemaakt dat vervolgens zo'n bereik heeft."

Ondanks de serieuze toon van deze film vormt humor een belangrijk onderdeel in Nasr's werk en hij maakt er veel gebruik van. Hij is de kracht van humor steeds meer als een wapen gaan beschouwen waarbij hij de balans tussen humor en ernst altijd scherp bewaakt.

"Afhankelijk van het onderwerp van mijn films kan humor de ene keer zwartgallig zijn, de andere keer absurd. Ik hou zelf van programma's als 'Curb your enthusiasm'. Binnen Nederland vind ik het knap wat cabaretier Jörgen Raymann weet te bereiken. Ik hou zelf niet zo van zijn humor maar het is mooi om te zien hoe hij zo'n groot publiek voor zich weet te winnen. Hij lacht met Surinamers, Antillianen, Marokkanen, Turken

"Ik wil genieten van de pure wereld om me heen"

“Je mag
alles zeggen,
dus wees
genuanceerd”

Shariff Nasr (2012)

en Nederlanders. Men lacht met elkaar om alles en nooit op een belerende of gedwongen manier.”

En zo komen we op het onderwerp dat Nasr zo bezighoudt: de intolerantie die de maatschappelijke verhoudingen bepaalt. De materiële cultuur veroorzaakt in toenemende mate dat men steeds veeleisender en intoleranter aan het worden is en dat is Nasr een doorn in het oog.

“Ik begon me steeds meer te ergeren aan de intolerante houding in Nederland. Mensen die zeiden: We zijn al tolerant genoeg geweest. O ja, denk ik dan. Wie? Je Opa? Wat heb jij gedaan om dat te kunnen zeggen? Wat ik nog erger vind als iemand zegt: ‘je mag helemaal niks meer zeggen in Nederland’. Je mag juist alles zeggen. Daar gaat het om, je mag alles zeggen dus wees genuanceerd. Weet wanneer je wat zegt. Je mag je kritisch uitlaten over van alles maar op dit moment lijkt voor veel mensen de vrijheid van meningsuiting gelijk te staan met de vrijheid van beledigen.”

Nasr vindt dat je iedereen het recht moet gunnen voor zijn mening uit te komen maar vindt wel degelijk dat je iemand het recht mag ontzeggen om anderen te beledigen, lastig te vallen of buiten te sluiten. De situatie tussen de Israëlieten en de Palestijnen is voor Nasr het toppunt van intolerantie. Dit conflict heeft hij als uitgangspunt genomen voor zijn film met de omineuze titel ‘Het Beloofde Pand’.

“Door mijn Palestijnse afkomst volgde ik al op jonge leeftijd het nieuws en besepte me toen al dat er zo vaak sprake is van tendentieuze berichtgevingen. Als kijker moet je weten of je pro of anti bent, weten wie de slechte en wie de goede is in dit verhaal. Alsof er een volk bestaat dat per definitie alleen maar kwaad zou willen. Als er ergens op de wereld mensen intolerant tegenover elkaar staan dan is het wel in dit conflictgebied. Ik wilde een film maken over intolerantie en heb het conflict tussen de Israëlieten en de

Palestijnen als uitgangspunt genomen. ‘Het Beloofde pand’ gaat over een man die een woning huurt als er plotseling een vrouw bij hem binnen loopt die de woning ook toegewezen heeft gekregen. In eerste instantie proberen ze er samen uit te komen maar al gauw is er geen sprake meer van samenleven maar zijn beiden bezig hun terrein te bevechten. Het loopt uiteindelijk volledig uit de hand. Mijn uitgangspunt was dat je wel de verschillen kunt benadrukken maar dat het beter is om raakvlakken te vinden anders kom je niet tot oplossingen. Want je kunt je wel afzetten tegen terrorisme en zeggen dat daar de schuld ligt maar hoe ontstaat zo iets? Als men op een normale manier met elkaar kan samenleven is er minder draagvlak voor geweld.”

Een van Nasr’s motivaties om naar de filmacademie te gaan was de miniserie ‘Enclave’ van Willem van de Sande Bakhuyzen over de oorlogssituatie in Srebrenica. Die situatie wordt vanuit drie invalshoeken benaderd, die van een Serviër, een Bosniër en een Nederlander.

“Ik was erg onder de indruk van die serie omdat je dan ineens ziet dat er nooit één goeie of één slechte kant is maar dat er meerdere waarheden zijn. En met de ene waarheid zal je het beter kunnen vinden dan met de andere maar er is nooit één waarheid of één schuldige. Mensen zijn nooit alleen maar slecht en zeker niet alleen maar goed.”

De oprechtheid waarmee Nasr naar de wereld kijkt, zijn niet aflatend vertrouwen in de mogelijkheden die er in het leven zijn en zijn inzet om bij te dragen aan een hoopvolle wereld maakt hem in mijn ogen bijzonder omdat zulke mensen schaars zijn. In een wereld die met zo’n enorme vaart steeds maar aan verandering onderhevig is, neemt de behoefte om er iets van onveranderd te laten alleen maar toe. Of zoals Nasr het zelf verwoordt:

“Er verandert zoveel, er zijn zoveel impulsen en

zoveel mogelijkheden waardoor men bijna geen keuzes meer kan maken. Deze maatschappij is helemaal niet natuurlijk. We maken ons druk over de zaken die ons door deze maatschappij worden opgedrongen. We denken dat we ons werk zijn, onze baan, onze auto, ons huis. Maar door al die dingen staan we niet meer stil waar we zijn en komen we zover van de natuur af te staan. Ik heb op mijn mobiel nog steeds geen internet omdat ik niet de hele tijd op zo’n geagiteerde manier met mijn mobiel bezig wil zijn. Als ik bij een bushalte sta te wachten dan vind ik het fijn om me heen te kijken, naar mensen, naar de vogels voor mijn neus. Ik wil genieten van de pure, eenvoudige wereld om me heen.”

Lange tijd heeft Nasr schaamte gevoeld voor het feit dat hij het Erasmiaans niet heeft afgemaakt maar uiteindelijk heeft het hem wel gebracht waar hij nu is. Al zijn ervaringen uit het verleden zijn een bron van inspiratie voor zijn schrijverschap.

“Toen ik met schrijven begon merkte ik dat ik veel meer mensenkennis heb gekregen juist doordat ik veel fouten heb gemaakt. Ik heb domme dingen gedaan, vaak mijn kop gestoten, ben belazerd geweest en heb zelf mensen gekwetst. Je komt van alles tegen als je de rotzooi opzoekt. Dat kon ik allemaal meenemen in het schrijfproces. Een van mijn docenten op de filmacademie zei dat de enige manier om een goeie schrijver te worden is door van alles mee te maken, door steeds weer nieuwe dingen te ervaren. Zo denk ik er ook over. Leven is voor mij Beleven.”

Shariff Nasr is niet alleen een talent dat men goed in de gaten moet houden, hij is ook een maatschappelijk geëngageerd man die misstanden te lijf durft te gaan, zonder zijn vertrouwen in de wereld en het goede in de mens te verliezen.

Het is net of de wereld niet slecht is met Nasr erin.

Herman Johan Robbens (1868 – 1937),
romanschrijver, dichter, tijdschriftredacteur
en oud-leerling EG

De Bruidstijd

In voorbereiding op het decembernummer van de Tolle Belege nam ik op vakantie het boekje "De Bruidstijd van Annie de Boogh" mee van Herman Robbens, schrijver en redacteur bij Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift. Het boek was een groot succes in 1901. Ongeveer zoals "Vijftig tinten grijs" dit jaar. De gelijkenis is trouwens opvallend. "Vijftig tinten" is geen literair meesterwerk, maar heeft blijkbaar zo zijn momenten. "De Bruidstijd" heeft dat ook. Waarschijnlijk was het voor die jaren een opvallend en opwindend boek.

Het boek vertelt het verhaal van Annie de Boogh, een meisje dat op het punt staat te gaan trouwen met Louis, maar in aanloop naar de trouwerij verliefd wordt op zijn broer Paul.

Fragment uit "De Bruidstijd van Annie de Boogh"

"Haar bleke handen grepen naar zijn hoofd, en brachten 't aan haar lippen; ze vroeg hem 't even naast haar op het kussen neer te leggen; hij deed het, sloeg z'n arm haar om de schouders;... toen kusten ze elkaar nog vele malen op de wangen en

den mond, met telkens gretiger verlangen. ... Eindelijk trok ze hem met beide armen naar zich toe, liet ze zich zoenen op den hals die open lag, zodat de warmte van haar lijf hem dronken maakte, ze beiden hijgend fluisterden van liefde. ... Plotseling schoot hij op, recht op, en zei: „Adieu, ik ga nu... ik kom gauw terug..” kuste haar niet meer, gaf enkel nog een drukje aan haar linkerhand... , toen weg... Ze bleef in zalig na-genieten achter..."

Waar men van de zomer de dames schuchter met de dikke kolos "Vijftig tinten" zag rondsjuouwen en het boek stiekem onder een handdoek weg zag mofelen als er een bekende in het zicht verscheen, daar kan "De Bruidstijd" gewoon open en bloot belezen worden. Niemand zal dit werk als een erotisch meesterwerk uit de beginjaren van de 20e eeuw kennen. Bijkomend voordeel: het is gratis te downloaden op je Ipad en via Marktplaats is een prima exemplaar verkrijgbaar voor zeven Euro inclusief verzendkosten.

door **WALTER BAGHUIS**

Johannes Adam Nodell, oud-rector

Levare Manu

Johannes (Jan) Nodell werd van 1763 tot 1770 door rector Slothouwer in de oude talen onderwezen aan het gymnasium te Leeuwarden. Vervolgens werd hij rector in Dokkum, Kampen, Amersfoort en Rotterdam. Hij bleef in Rotterdam om "den roem van de Erasmiaansche school te handhaven". Hij overleed in 1814. Hij was een uitstekend geleerde en voortreffelijk Latijn dichter.

door **WALTER BAGHUIS**

Om dit laatste te onderbouwen, plaatsen we een fragment van een wonderlijk gedicht uit zijn bundel Regina (1775), opgedragen aan het Groningse meisje Regina Catharina Lange, op wie Nodell verliefd was en met wie hij naderhand ook getrouwd is.

Nodell vertelt hierin, dat een gestorven vriend hem in een droom is verschenen en hem heeft laten zien, tot wat voor vreselijke gevolgen de zelfbevrediging leidt. Deze vriend heeft ze aan den lijve ondervonden: door slechte kameraden verleid is hij zichzelf gaan masturberen met als gevolg dat hij al spoedig gekweld werd door hoofd- en rugpijnen, door kortademigheid en hevige hoestaanvallen, die uiteindelijk tot zijn dood hebben geleid. Zijn lijden was hiermee nog niet afgelopen, want in de Tartaros gunnen de zielen van de door zijn schuld ongeboren kinderen hem geen rust. Met de wens, dat zijn droevig lot een waarschuwing zal zijn voor anderen, neemt de verschijning afscheid. Het is vreemd dat een verliefde jonge-

man in een aan zijn vriendin gericht bundel een gedicht over zelfbevrediging opneemt. Misschien wilde hij haar geruststellen omtrent zijn eigen seksuele activiteiten; anderzijds zal zij het Latijn van het gedicht waarschijnlijk niet hebben verstaan.

Masturbator (fragment)

„Quid facerem? non virgo mei medicina caloris,
„Non scortum; his vetuit concubuisse pudor.
„Perdita sed juvenum sociorum turba furorem
„Me docet hunc laeva posse levare manu.
„Me Titan oriens vidit, nostroque recedens
„Orbe, indefessum crimina tanta sequi.
„Non expers torus, aut hortus, non villa paternae
„Non sceleris nostri pars fuit ulla domus.
„Inde dolor capitis, dorsique, oculisque remotum
„Lumen, & insolitus pallor in ora venit,

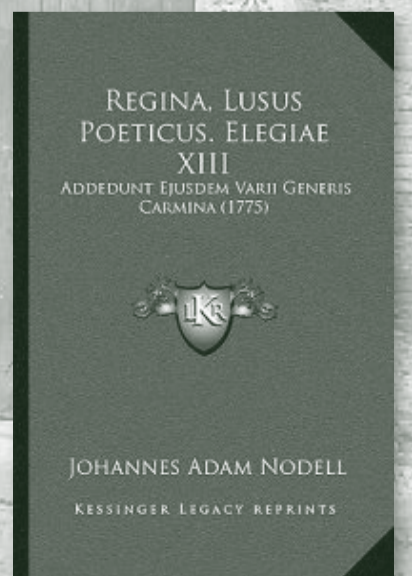
„Pectora, ceu vetuli, semper quatit arida tussis,
„Spiritus & parvo tramite quaerit iter,
„Ah! quoties, misero mors ut properata veniret,
„Me memini magnos sollicitasse Deos.

Vertaling (Dr. Schouten)

„Wat moest ik doen? Eerbare meisjes noch prostituees konden mijn begeerten tot rust brengen: door schaamtegevoel werd ik weerhouden met hen te slapen. Mijn verdorven vrienden leerden mij echter, dat ik deze brand met mijn linkerhand kon blussen. De zon zag mij bij zijn opkomst en bij zijn ondergang onverpoosd bezig met dit afzichtelijke kwaad: ik zondigde in mijn bed, in de tuin, in de villa, overal in mijn vaders huis. Ik kreeg hoofdpijn en pijn in mijn rug, mijn ogen werden dof en mijn wangen ijselijk bleek. Als bij een oude man schokte een droge hoest mijn borst en mijn adem ging benauwd. O, hoe dikwijls heb ik tot de goden gebeden, dat de dood mij maar snel uit mijn rampspoed mocht verlossen.

Daar hield de toekomstige rector zich dus mee bezig. Niet vreemd voor die tijd, want het onderwerp komt meer voor en er wordt vaak schande over gesproken. Wonderlijk wel om dat aan je liefde op te sturen in een gedichtenbundel.

Voor de ongeruste lezer nog even dit: het is een door de kerk verzonnen fabeltje dat masturbatie kan leiden tot allerhande kwalen. Volgens de medische bronnen op internet kan je er slechts een tennisarm aan overhouden.

Kipcorns en Aletta

Rotterdams Culinair Creatief Collectief Broodnuchter vertelt het verhaal van de stad en zijn inwoners. Hun rode draad: eten. Van de familie Ladage tot de afwassers in Ivy; Broodnuchter gaat op zoek naar de liefde voor eten in iedere Rotterdammer. En ra ra, opgezet door twee Erasmiani.

Tekst: **DAPHNE VAN SCHAIJK**, beeld: **SOPHIA VAN DEN HOEK**

Oud Erasmiani Dore van Duivenbode (schrijfster) en ik, Daphne van Schaijk (redacteur), vormen samen met Sophia van den Hoek (fotografe) dit Rotterdamse collectief. Vanuit onze liefde voor verhalen, Rotterdam en eten beschrijven wij de stad. Van fotoreportages met offerschappen, via boodschappenmandjes, naar reportages over groenteboeren en ijssalon Venetia; beetje bij beetje veroveren wij de stad.

Dore en ik leerden elkaar kennen op het Erasmiaans. De school aan de Wytemaweg bleek de ideale voedingsbodem voor nieuwsgierige meisjes. Al op de open dag kwamen wij door een levendige les over de evolutietheorie in aanraking met de kunst van het verhalen vertellen. Dansend op de tafel vertelde Meneer Ouwkerk met zijn handen en voeten hoe de mens een mens was geworden. Later zouden ook de M&D avonden, schooltoneel en de vele excursies onze honger naar verhalen stillen.

Onze passie voor eten hebben wij echter niet van het Erasmiaans. Want op het moment dat je de basisschool verlaat, word je niet meer gevoed met school-

melkpakjes, maar kom je terecht in een waar snoepwalhalla. Evenals op andere middelbare scholen, prijkte ook in de donkere Cantina een frisdrank- en Marsautomat. Voor degenen die aan een Twix of Snickers niet genoeg hadden, boden de snackbarkar bij de metro, de Turk om de hoek en café Coenen een alternatief. En op vrijdag tosti's met bier in Melief Bender.

Enkele jaren later kreeg de school haar eigen keuken in de kantine. Deze werd, zoals alles op het Erasmiaans, beheerd door Aletta van der Zee en Peter Scheurleer. De oude stoelen en tafels werden vervangen door nieuw Ikea meubilair en de muren werden van een lik verf voorzien. Leerlingen konden nu, nadat ze zich een weg hadden gebaand langs de tafels met de magic kaart fanatics, bij Aletta terecht voor kaassoufflés, kipcorns en ander frituurwaar. Natuurlijk was er ook een broodje gezond te krijgen. Als een ware overblijfmoeder zag Aletta erop toe dat iedereen op tijd werd geholpen en netjes zijn of haar servetje in de prullenbak gooide. Zo niet, dan kwam Peter achter je aan.

Gelukkig herkennen onze papillen inmiddels ook andere smaken dan zoet of

zout. Beiden hebben zich ontpopt tot eetgekken, net als fotografe Sophia. Gedrieën trekken wij bewapend met camera, pen en een flinke dosis nuchtheid erop uit om de verhalen van de stad in kaart te brengen. Verhalen over eten, want praten over eten schept een band. Zelfs degene die beweert niks met eten te hebben, heeft wel een lievelings- of een herinneringsgerecht. Die ene stampot gemaakt door oma, de roti van de Surinaamse buurman of toch het broodje kaassoufflé gemaakt door de kantine jufvrouw op school.

De Cantina van het Erasmiaans zal zonder Aletta in ieder geval nooit meer hetzelfde zijn...

Find us on:
facebook

www.facebook.com/broodnuchter.rotterdam

Geef de Aula weer kleur!

Houd uw mailbox in de gaten, u krijgt een uniek aanbod om een blijvende plek in de Aula van het Erasmiaans in te nemen!

bloesem!

feel good communicatie & ondernemerschap

**Marketingplannen. Websites.
Teksten. LinkedInprofielen.
Elevator pitches. Workshops
Personal branding. Netwerk-
& acquisitiecoaching.**

Ook voor zzp'ers

www.bloesem.biz

Kraamzorg de Eilanden

Sinds 1947

De beste zorg voor u en uw baby

Kraamzorg de Eilanden is een kraamzorgorganisatie die bekend staat om de persoonlijke zorg en begeleiding, de professionele aanpak en vakmanschap. Uw persoonlijke situatie staat centraal in onze werkwijze.

Gratis bij inschrijving

De gehele regio Rijnmond is ons werkgebied.

Vliet 8 • Hellevoetsluis • Tel.: 0181 391440
info@kraameiland.nl • www.kraameiland.nl

Ook gevestigd te Rotterdam, Oud-Beijerland, Vlaardingen en Zwijndrecht

NU

Speciaal voor Tolle-lezers

GRATIS INSTALLATIE

Iedere theeleut heeft zijn vertrouwde ritueel. Zijn favoriete melange. Zijn ultieme glas of porseleinen kopje. En iedere theeleut kent het geheim van een perfect kopje thee: vers kokend water. Met de Quooker hebt u dat altijd bij de hand. Vers, gezuiverd, doorgemaakt water. In twee seconden. De koektrommel pakken kost nog meer tijd.

Voor honderdduizenden gebruikers is de Quooker inmiddels een onmisbare hulp in de keuken. Omdat de kokend-water-kraan veilig, zuinig en multi-inzetbaar is. Omdat je met één draai aan de knop dat snelle kopje thee zet, bijvoorbeeld.

Naast de 'gewone' Quooker is er de Quooker COMBI. Een reservoir in het keukenkastje dat niet alleen kokend water (100°C) levert via de Quooker-kraan, maar ook warm water (50-65°C) via de keukenmengkraan. Waarmee het meteen de zuinigste warmwatervoorziening voor uw keuken is.

Thee en koffie zetten, pasta en groenten koken, babyflesjes steriliseren, pannen ontvetten...

Meer weten over de vele toepassingen van de Quooker? Bel 0180-420488 of kijk op www.quooker.nl.

Indien u als trouw Tolle-lezer een Quooker COMBI Basic chroom (twv € 1145,-) bestelt wordt deze gratis geplaatst (normaal € 195,-). Mail naar w.peteri@quooker.nl, vermeld even dat u een Tolle-lezer bent, en wij bellen u om een afspraak te maken voor gratis installatie door onze monteur.

cafetière-koffie

pasta koken

pannen ontvetten

filterkoffie

steriliseren

thee zetten

Quooker®

DE KOKEND-WATER-KRAAN

In alles is een oogopslag

Op een mooie zomerdag heb ik op verzoek van de Gemeentebibliotheek een literaire wandeling door het centrum van Rotterdam geleid. Een tocht door een imaginair museum, want juist het centrum is het gebied waar niets meer over is van de plaatsen waar schrijvers en dichters, of de personages die zij hebben geschapen, hebben geleefd, gewoond en gewerkt. Dat heeft niet alleen te maken met het grote bombardement van 14 mei 1940, al lang voor die tijd was er al veel van de oude, historische stad verdwenen.

door **RIEN VROEGINDEWEI**

Eerder gepubliceerd in NRC Handelsblad onder zijn echte naam

Anders dan bijvoorbeeld Frits Abrahams die onlangs op deze pagina de Amsterdamse gangen van de Haagse schrijver F. Bordewijk beschreef, zou een tocht langs de plaatsen en adressen die in Bordewijks beroemde Rotterdamse roman Karakter een belangrijke rol spelen niet zijn te verwezenlijken. Ook de Handelsschool aan het Van Alkemadeplein waar Bordewijk les in handelsrecht gaf en waar hij zijn roman Bint zou lokaliseren, bestaan beide, school en plein, niet meer.

En hoe roep je in de zondagse drukte van Koopgoot en Coolsingel het beeld op van dr. J. H. Leopold (1865-1925), dichter en leraar klassieke talen aan het Erasmiaans Gymnasium, dat ongeveer op de plek was gevestigd waar nu de groene reuzenflacon van het World Trade Center staat? Het zou mooi zijn geweest als we een glas bier hadden kunnen drinken in het café waar hij vrijwel dagelijks 's avonds op slag van elven zijn goede vriend en collega Kronenberg ontmoette. Of tot besluit van de wandeling iets te nuttigen in restaurant Martinot aan de Nieuwe Binnenweg, waar ze jaren lang gezamenlijk de maaltijd gebruikten en dat ten slotte het toneel werd van een tragikomische voorstelling toen ze elk aan een andere tafel met de rug naar elkaar toe zaten.

Over Leopold is veel geschreven, zowel over de dichter als over de classicus. Persoonlijke herinneringen van collega's en leerlingen getuigen van zijn grote gaven en betrokkenheid als leraar, zijn eruditie, zijn sportiviteit en zijn gevoel voor humor. Maar alle verhalen eindigen in de mineur over de laatste jaren van zijn leven. Tijdgenoten hebben hem in die tijd beschreven als een in zichzelf gekeerde man, die wandelend op het Van Hoogendorpplein (thans Churchillplein) zich achter een krant verschoolde als er een bekende aankwam.

Nadat hij was gepasseerd voor verschillende functies, waarvoor hij op grond van zijn verdiensten en anciënniteit in aanmerking kwam, ontstond er verwijdering van het lerarencorps en naar mate hij last kreeg van een toenemende doofheid werd hem ook de omgang met leerlingen tot een kwellende last. Vriendschappen werden zonder opgaaf van reden beëindigd.

In september 1924 diende hij om gezondheidsredenen een verzoek tot ontslag in van het Erasmiaans Gymnasium, waar hij sinds 1891 werkzaam was geweest. Het ontslag werd hem in de Raadszitting van 7 augustus eervol verleend waarbij men beleefdheidshalve niet vergat zijn grote verdiensten voor het gymnasium te prijzen. Nog geen jaar later, op 21 juni 1925, overleed hij kort na zijn zestigste verjaardag aan pleuritis in huurkamer in de Van Oldenbarneveltstraat.

Er zijn meer plaatsen in Rotterdam die aan Leopold herinneren. Na zijn dood schonken de erven een groot deel van zijn boekenbezit aan de Gemeentebibliotheek. De circa duizend boeken werden aanvaankelijk verspreid over de algemene uitleencollectie. Maar in de jaren tachtig zijn ze door de conservatrice van de Bijzondere Collecties (w.o. Erasmus en de librije van de Laurenskerk) als de Leopoldcollectie bijeengebracht en worden ze in zuurvrije dozen en een geklimatiseerde afdeling bewaard.

Heel lang heeft in het rosarium achter museum Boijmans van Beuningen een muurtje gestaan waarop zijn portret in bronzen basreliëf, gemaakt door Charlotte van Pallandt, en een kwatrijn waarvan de interpunctie niet helemaal overeenstemt met de teksteditie. Het staat nu bij de ingang van het huidige Erasmiaans Gymnasium, waar tevens de regel zie, zie, wat mag er achter zijn? in neon is aangebracht. Ook aan de gevel van een restaurant in de Witte de Withstraat staat in neon een regel: in alles is een oogopslag.

En als door een wonder is op de brandgrens van het verwoestende bombardement het deel van de straat gespaard gebleven, waar hij vrijwel zijn hele werkzame leven op een gemeubileerde kamer heeft gewoond. Honderdveertig jaar geleden geboren, tachtig jaar geleden overleden. Een bescheiden herdenking zou op zijn plaats zijn geweest. Bijvoorbeeld door op nummer 121 in de Van Oldenbarneveltstraat een plaquette te bevestigen met de inscriptie dat hier een van de grootste dichters van Nederland heeft gewoond

VROEGIUS, 1 OKTOBER 2005

Hoek Witte de Withstraat en William Boothlaan

Burgemeester Aboutaleb tijdens de onthulling van het teksthuis Pierre Bayle omringd door kinderen uit Crooswijk.

Pierre Bayle (1647 – 1706),

Frans theoloog, vrijdenker en wijsgeer, oud-leraar Erasmiaans

Te tolerant voor Rotterdam

“In 2006 was het driehonderd jaar geleden dat Pierre Bayle in Rotterdam overleed. Hij was een van de meest invloedrijke filosofen van de vroege Verlichting en stond aan de basis van de ontwikkeling van het tolerantiebegrip. Hoewel Bayles werken zeer controversieel waren, vonden ze een groot publiek in heel Europa.

Bayle vluchtte in 1681 uit Frankrijk naar Rotterdam; in het katholieke Frankrijk waren aanhangers van andere religies hun leven niet langer zeker. Rotterdam ontving Bayle met open armen. Hem werd een positie aan de Illustre School aangeboden. In Rotterdam groeide hij uit tot een groot filosoof. Hij vond een kleine, hechte vriendenkring en nam deel aan de discussies in Salon de Lantaern, die druk bezocht werd door Rotterdamse en buitenlandse denkers als Locke en Shaftesbury. Zelfs in het tolerante Rotterdam vond men Bayle echter te radicaal: de tolerantie die hij voorstond tegenover ketterij, libertijnse denkbeelden en atheïsme ging te ver. Uiteindelijk werd hij van zijn functie als hoogleraar ontheven. Daardoor had hij wel zijn handen vrij voor de voltooiing van zijn meesterwerk, de *Dictionaire historique et critique* (1697) – het ‘arsenaal’ van de Europese Verlichting. Vandaag de dag zijn Bayles ideeën onverkort van kracht in de stad die een mul-

tureel laboratorium is geworden en waar mensen van allerlei soorten en maten naast elkaar leven.

In Rotterdam is lang slordig omgegaan met Bayles nalatenschap, maar langzaam komt daar nu verandering in. Naast de activiteiten van de reeds bestaande Pierre Baylestichting ligt er een nieuw plan om de aandacht te vestigen op Bayle en zijn ideeën. Het Centrum Beeldende Kunst heeft de kunstenaar Paul Cox in 2004 gevraagd onderzoek te doen naar de wenselijkheid en mogelijkheid van een monument voor Bayle. Cox verwerkte de resultaten in een publicatie en maakte een schetsontwerp op basis van zijn bevindingen.

Om verschillende redenen is Crooswijk als locatie gekozen. Op de Algemene Begraafplaats bevinden zich resten van Bayles graf. De wijk Nieuw Crooswijk ondergaat de komende jaren een grootscheepse herstructurering die zal leiden tot een nieuwe, grootstedelijke definitie: ook in de wijken is plaats

voor zaken van stadsbelang zoals monumenten. De toekomst van de nieuwe wijk ligt bovendien in handen van projectontwikkelaars met grote belangstelling voor identiteit, historisch besef, kunst en cultuur. Het monument vormt door zijn plaats aan de ingang van de RK Begraafplaats aan de Rusthoflaan een verbinding tussen oud en nieuw, tussen publiek en privaat. Zo is het monument ook opgenomen in het Masterplan dat West8 in opdracht van de Ontwikkelingscombinatie Nieuw Crooswijk maakte voor de herstructurering van Nieuw Crooswijk.”

Zo luidt de oorspronkelijke tekst van de stichting “Pierre Bayle Monument”. Inmiddels is de bouw af en is er ook op een andere plek in Rotterdam aandacht geschonken aan vrijdenker Bayle.